

XI. Kaupungin yleisten töiden hallitus ja rakennuskonttori.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen antama kertomus vuodelta 1913 oli seuraavaa sisällystä:

Vuonna 1913 toimitettiin erinäisiä katujen ja yleisten paikkain korjauksia, ja katolisen kirkon edusta tasotettiin uudestaan mainitun paikan vahvistetun muutetun kaupunginasemakaavan mukaisesti, jolloin teetettiin isonlaisia kaivuu- ja kiveämistöitä.

Mitä kadunpäällystyksen korjauksiin tulee, lienee tässä yhteydessä erittäin mainittava ne kokeilut, joita niin sanotulla tervavierroksella tehtiin Rata- ja Merimieskadun välisellä Yrjönkadulla 450 m²:n laajuisella sekä Speranskitiellä noin 500 m²:n laajuisella alalla. Näiden kokeilujen avulla oli tarkoitus osin saada kokemusta siitä, soveltuisiko mainittu päällystysaine runsaammin liikennöityihin paikkoihin, osin saada selville tämän aineen tomua sitova kyky sekä lisäksi päällystämiskustannukset. Lujuudesta ei tietenkään vielä voida antaa varmaa lausuntoa, mutta näyttää siltä, kuin kykenisi tämä päällystys kuitenkin kestävämpään liikenteen vaikutusta paremmin kuin tavallinen vierros. Sitä vastoin on varmasti todettu, että päällystys on joustavaa ja ääntä hillitsevää sekä erittäin vähäisessä määrässä tomua synnyttävää. Kustannukset neliömetrin alalta nousevat 5 markan vaiheille, jota vastoin hinta tavallista vierrosta, ketokiviä ja I noppakiviä käytettäessä on Smk 2: —, 2: 50 ja 14: —.

Keskikaupungin katujen ja avonaisten paikkain päällystämistä I noppakivillä on vuonna 1913 jatkunut miltei yhtä laajasti kuin edellisenäkin vuonna, jota paitsi kuitenkin edelleen on kivetty Maksiininrannan tavaravajan pohjoispuolinen laituriala sekä Itäinen viertotie Siltasaarenkadun ja Kolmannen linjan väliltä.

Helsinginniemen huvilakaupungissa on nyttemmin kaikki tiet Aierretty ja varustettu jalkakäytävillä. Täälläkin on käytetty uusia menettelytapoja osin valamalla, osin sekottamalla vierrokseen tomua

Insinööri-
osasto.

sitovaa ainetta, n. s. kitiona. Tämä päällystys, joka on antanut verraten hyvän tuloksen ja josta on ollut kustannuksia noin Smk 2: 50 neliömetriltä, soveltuu kuitenkin yhtä vähän kuin tavallinenkin vierros vilkasliikenteisten katujen tai teiden päällystykseksi.

Kaduntasotuksia toimitettiin etusijassa Töölössä ja Kalliossa. Näihin tarkoituksiin osotetut määrärahat riittivät pääasiassa kustannuksiin.

Vaikka oli käytettäväksi annettu tarpeellinen määräraha sivuraiteen rakentamiseksi Sörnäsin rantatielle, ei tätä työtä vuoden varrella ole teetetty, syystä että kaupungille ei annettu raidetarpeita, joita oli edellytetty saatavan valtionrautateiden varastosta.

Vuoden varrella laajennettiin Itäistä viertotietä niiltä kohdin, joiden vierelle uutisrakennuksia oli teetetty tai edellytettiin teetetävän. Tähän tarkoitukseen oli osotettu 15,000 markkaa, joka rahamäärä kuitenkin täytyi ylittää Smk:lla 5,425: 34, mikä summa pantiin maksettavaksi samaan tarkoitukseen 1914 vuoden budjetissa osotetusta määrärahasta.

Pitkäsillan rakennustyön loppuun saattamista varten oli annettu käytettäväksi 120,000 markan määräraha, josta jäi jällelle Smk 633: 84.

Nordenskiöldin lehtotien tasottamiseksi puoleen leveyteensä myönnetty 45,000 markan määräraha oli siirtynyt vuodelta 1912, mutta kun kaupunginasemakaavaosaston työt vaativat muuttamaan Eläintarhan teiden suuntaa, ei lehtotien tasotukseen voitu ryhtyä ennenkuin kesällä 1913, jolloin täyteainetta ei ollut riittävin määrin saatavissa yksityisten rakennusmailta, minkä johdosta määräraha täytyi ylittää kokonaisella 16,000 markalla. Hallituksen esityksestä tämä vajaus kuitenkin täytettiin kaupunginvaltuuston käyttövaroista osotetulla vastaavan suuruisella lisämäärärahalla.

Kanavain ja viemärien kunnossapidosta oli kustannuksia Smk 7,306: 16 tarkoitukseen osotetun määrärahan 35,000 markan lisäksi. Käytetystä summasta meni Smk 17,770: 03 lokaviemärien korjaukseen ja puhtaanapitoon sekä Smk 21,152: 87 tarkastuskaivojen ja varsinkin syöksykaivojen puhtaanapitoon ja korjaukseen. Loput eli Smk 3,383: 26 käytettiin ojain perkaukseen ja sekalaisiin töihin.

Uusia lokaviemärejä rakennettiin kaikkien uusien tasotettujen katujen alle, ja Ruoholahdenrantaan rakennettiin katkaiseva kanava, joka johtaa kaiken likaveden Ruoholahden viereisiltä alueilta Hieta-lahteen.

Paitsi teiden erinäisiä korjauksia varten oli budjetissa osotettu 10,000 markkaa Seurasaaarentien vierroksen korjauksiin. Kun hallitus kuitenkin erinäisistä syistä katsoi vuoden varrella olevan tekeminen esityksen mainitun tien laajentamisesta pitkin pituuttaan

ja tämä esitys hyväksyttiinkin, käytettiin mainitusta summasta ai-noastaan vähäinen osa tien päällystyksen pahimpain puutteiden korjaamiseen.

Viertoteiden vuosi vuodelta lisääntyvän liikenteen johdosta täytyy niiden päällystystä laajaperäisesti korjata, ja kun toimitetun katselmuksen pohjalla laadittu kustannusarvio osotti, että käytettävänä oleva 15,000 markan määräraha ei riittäisi välttämättömpäin töiden teettämiseen, anoi hallitus 13,000 markan lisämäärärahaa, minkä kaupunginvaltuusto myönsikin. Tässä lienee kuitenkin huomautettava, että viertoteiden nykyinen päällystysaine, tavallinen vierros, ei suinkaan vastaa liikenteen vaatimuksia lujuteen nähden ja että se sentähden on vähitellen vaihdettava toiseen, niinkuin jo onkin tehty Itäisen viertotien eteläisimmässä osassa.

Kaupungin satamissa toimitettiin rantasiltain ja laiturien tavanmukaisia korjauksia. Huomattavimmista töistä ansaitsevat mainitsemista Makasiininrannan edustalla olevan karin louhiminen sekä eräät Santa- ja Busholman laituri- ja järjestelytyöt. Viimeksi mainitulla alueella rakennettiin vuonna 1913 yhdysväylä Ruoholahdenrannan ja Busholman välille sekä täytealueelle kaksi meriliikenteelle tarpeellista kanavaa, toimitettiin rantasillan perustuksen ruopaus- ja louhintatöitä 350 m:n pituudelta ja tehtiin lopullisesti valmista rantasiltaa noin 80 m., jota paitsi tasotettiin Santaholmankatu ja osa Utterikatua sekä toimitettiin louhintatöitä vastaisilla rantasilta- ja rautatiealueilla. Niinikään rakennettiin moniaita viemäri- ja vesijohtoja sekä 3 väli aikaista venesiltaa. Edellä mainitulla satama-alueella vuoden loppuun asti teetetyistä töistä oli kustannuksia 735,000 markkaa.

Kaupungingeodeetin toiminta käsitti huomattavan joukon toimituksia hänen voimassa olevan johtosääntönsä puitteissa, jota paitsi hän antoi hallitukselle moniaita lausuntoja.

Maanmittaus-
töiden osasto.

Rakennusten ja talojen erinäisiä korjauksia varten 1913 vuoden menosäännössä oleva 45,125 markan määräraha osottautui riittä-mättömäksi, sen johdosta että vuoden varrella oli eräissä raken-nuksissa toimeenpantu tarpeellisia korjauksia, joita varten ei ollut määrärahaa menosäännössä. Sensijaan säästy lumenkuljetusta varten kaupungin taloista olevasta 7,000 markan määrarahasta Smk 3,528:64 talvikuukausina vallinneen vähäisen lumentulon johdosta.

Talorakennus-
ten osasto.

Sörnäsän rantatien varrella sekä Ruoholahden- ja Siltavuoren-rannassa jo vuonna 1912 alotetut virutushuoneet voitiin rakentaa valmiiksi mainittavasti ylittämättä tarkoitukseen osotettua rahamäärää.

Keittohuoneenrantaan rakennettiin vuonna 1913 uusi tavaravaja kustannuksilla, joihin myönnettyä 20,000 markan määrärahaa ei tarvinnut aivan kokonaan käyttää.

Katajanokan tavaravajaa, jota varten oli osotettu 100,000 markan määräraha, ei sitä vastoin rakennettu, syystä että kaupunginvaltuusto ei vuoden varrella hyväksynyt tarkoitusta varten laadittuja piirustuksia.

Kaupunginpuutarhan alueelle Eläintarhaan rakennettiin uusi vajarakennus sekä rakennus kaupungin vesilintuja varten. Sitä paitsi on teetetty seuraavat työt, nimittäin: talli Vanhankaupungin poliisivartiotuvan vierelle, odotussuoja Katajanokalle, urheilupaiviljonki Eläintarhaan sekä Hakaniementorille kauppahalli, jonka sisustusta ei kuitenkaan vuoden varrella ehditty saada valmiiksi, minkä ohessa piirustukset on laadittu sähkölaitoksen työhenkilökunnan uutta asuinrakennusta sekä vesijohtolaitoksen samanlaista rakennusta varten.

Sittenkun kaupunginvaltuusto oli vuonna 1912 hyväksynyt kunnallisen mielisairaalan piirustukset ja varoja oli osotettu sen teettämiseksi Sipoon pitäjän Nickbyn kylästä tarkoitusta varten ostetulle alueelle, aloitettiin hallituksen ylivalvonnan ja arkkitehti E. A. Kranekin lähimmän johdon alaisina rakennusyriytyksen valmistavat työt syysmyöhällä samana vuonna. Varsinaiset rakennustyöt sitä vastoin alkoivat vasta uudeltavuodelta 1913. Mainittuna vuonna perustettiin, muurattiin, varustettiin välipalkistoilla ja vesikatolla sekä rapattiin ulkoa ja sisältä seuraavat rakennukset, nimittäin: epäluotettavain miespotilaiden rakennus, levottomain miespotilaiden rakennus, työtä tekevän miespuolisten turvattien rakennus, keittiörakennus, leipomo- ja saunarakennus, kone- ja kattilahuone, pumppuhuone ja talli, kaikki tiilistä, sekä jääkellari sementti-reikätiilistä, kasvihuone ja eräät tunnelit betongista. Samana vuonna teetettiin seuraavat puurakennukset, nimittäin: lääkärin asunto, puutarhurin asunto, heinä- ja olkilato sekä palo- ja halkovaja. Talvella laskettiin työpajarakennuksen, hallintorakennuksen, miespuolisten turvattien huvilan, epäluotettavain naispotilaiden rakennuksen sekä portinvartijantuvan perustus.

Rakennuskustannuksia oli vuonna 1913 kaikkiaan Smk 934,164: 53.

Kaupungin-
asemakaava-
osasto.

Vuonna 1913 on kaupunginasemakaava-osastolla valmistettu m. m. Vallilan ja Pakaan alueille tulevain uusien työväenkaupunginosain asemakaavat sekä näihin asemakaavoihin kuuluvat rakennusjärjestysten ehdotukset, ollen samassa yhteydessä laadittu ehdotukset Vallilan ja Hermannin nykyisten asemakaavain järjestämiseksi sekä teollisuusalueen järjestämiseksi Pakaan alueelle Sörnäsän haararadan varrelle.

Sittenkun kaupunginvaltuusto oli hyväksynyt aikaisemmin laaditun ehdotuksen erään Meilansin alueen osan kaupunginasema-

kaavaksi, on osasto laatinut tämän asemakaavan lopulliset piirustukset. Paitsi tässä mainittuja töitä on osasto laatinut ehdotuksen Helsingin-, Fleming- ja Pengerkadun välisen X kaupunginosan alueen kaupunginasemakaavanmuutokseksi sekä moniaita Leipzigin „Baufach“-näyttelyssä vuonna 1913 näytteillepantuja laajaperäisiä piirustuksia.

Kaupunginistutusten osastolla suoritettiin töitä kaupunginpuutarhurin johdolla, joka antamassaan vuosikertomuksessa on suoremista töistä maininnut m. m., että vuoden varrella on rakennettu kolme lämpöjohtoa vailla olevaa kasvisuojaa, että Eläintarhaan suunniteltujen lammikkojen alue on vuoden varrella täydellisesti kaivettu, yhtä lammikkoa lukuunottamatta, että raivaustöitä on Eläintarhassa toimitettu laajanlaisella alueella Fredriksperin ja Kehätien välillä, että VI kaupunginosassa Tehtaankadun ja Laivurikadun kulmauksessa suoritettavat tasotus- ja istutustyöt on teetetty, lukuunottamatta istutuksen kaakkoisosaa, sekä että Kaisaniemen puiston uudestijärjestämistä on jatkettu kaupunginvaltuuston hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Kaupungin-
istutusten
osasto.

Kaupungin katujen, viertoteiden, teiden ja satamain puhtaana- pidosta on ollut menoja kaikkiaan Smk 359,087: 12, joten myönne- tystä 372,980 markan määrärahasta on säästynyt Smk 13,892: 88 eli likimain sitä 15,000 markan lisämäärärahaa vastaava summa, minkä kaupunginvaltuusto asiasta tehdyn esityksen johdosta antoi käytettäväksi.

Puhtaanapito-
osasto.

Katuala laajeni vuoden varrella 62,820 m²:llä, joten puhtaanapitotyö vuonna 1914 lisääntyy tuntuvassa määrässä.

Yleinen mukavuuslaitosten puhtaanapito osottaa suotuisaa tulosta, se kun on antanut puhdasta tuloa Smk 36,478: 04.

Hallitus kokoontui vuoden varrella 63 kertaa.

Työpäällikön antama kertomus vuodelta 1913 oli seuraava:

Katujen ja yleisten paikkain erinäisiä korjauksia varten oli budjettiin pantu arviolta 15,000 markkaa, mutta kun moniaiden katujen kiveys täytyi uudistaa sekä kadunkatselmuksen johdosta että niihin syntyneiden kuoppain takia, anoi kaupungin yleisten töiden hallitus kaupunginvaltuustolta 15,000 markan lisämäärärahaa. Teetetyistä töistä oli kustannuksia Smk 33,506: 85, joka summa jakautui moniaiden eri töiden kesken. Niinpä on ketokiveystä laskettu uudestaan noin 10,000 m², siitä noin 4,300 m² kuluvan vuoden kadunkatselmuksen johdosta, noin 1,600 m² Sörnäsintietä, mihin oli syntynyt kuoppia sen johdosta että hiekkaa ja

Kadut ja yleiset
paikat.

maata oli valunut louhoskivistä laskettuun tiehen, ja noin 2,100 m² sen johdosta että Sörnäsän satamassa ja Katajanokalla tarkistettiin rautatieraitteita pitkät matkat ja kaupunki oli velvollinen teettämään tarpeellisen kiveyksen. Katolisen kirkon edustalla täytyi sikäläisen kaupunginasemakaavanmuutoksen johdosta teettää isonlaisia kaivuu- ja kiveystöitä. Paitsi ketokiveystä on laajaperäisesti korjattu keskikaupungin vierrettyjä katuja. Niinpä on Laivurinteellä ja Merimieskadulla noin 2,800 m² vierretty uudestaan sekä koetteeksi päällystetty n. s. tervavierroksella 450 m² Yrjönkatua ja 500 m² Speranskietietä. Hernesaarenkadun eteläpuolisesta korttelista vuokralla annettujen varastopaikkain ja Ruoholahden varastotonttien välisillä teillä täytyi vilkkaan liikenteen johdosta toimeenpanna laajanlaisia korjauksia, joista oli kustannuksia noin 1,200 markkaa. Jalkakäytäviä täytyi uudestaan päällystää noin 675 m² osin kadunkatselmuksen ja osin kuoppaisuuden johdosta, ja teetettiin suurimmat korjaukset Suomen Pankin edustalla sekä It. Henrikinkadun varrella sijaitsevan entisen kaasulaitoksen tontin viereisillä jalkakäytävillä. Paitsi edellä lueteltuja töitä teetettiin pienempiä kaduntasotuksia kalliota louhimalla, jolloin entisen ketokiveyksen sijaan pantiin I noppakiviä, ja oli näistä töistä kustannuksia noin 1,400 markkaa.

Kesällä päällystettiin I noppakivillä seuraavat kadut ja avonaiset paikat, nimittäin: Erottajakadun itäosa Bulevardi- ja Uudenmaankadun väliltä, määräraha 8,300 markkaa, kustannukset Smk 8,499: 02; Fredrikinkatu Ison Robertin- ja Laivurikadun väliltä, määräraha 8,300 markkaa, kustannukset 8,189 markkaa; Saunakadun eteläpuolinen kolmannes, määräraha 17,700 markkaa, kustannukset Smk 19,090: 26; Siltavuorenrannan länsiosa Pitkäsillan viereltä, määräraha 12,700 markkaa, kustannukset Smk 14,713: 59; Makasiininrannan tavaravajan pohjoispuoleinen laituriala, määräraha 22,700 markkaa, kustannukset Smk 22,415: 46; sekä Itäinen viertotie Siltasaarenkadun ja Kolmannen linjan väliltä osotetulla määrärahalla 22,500 markalla. Kahdesta ensiksi mainitusta työstä oli kustannuksia likimain laskettu määrä, jota vastoin Saunakadun kiveystä varten osotettu määräraha ylitettiin Smk:lla 1,390: 26, sen johdosta että suuri ala Vuorimieskatua lähinnä Saunakadun viertä täytyi laskea ja sen kiveys uudistaa. Kun Siltasaarenrantaa kivettäessä täytyi teettää suuria täytetöitä, syntyi tässä määrärahassa vajeusta Smk 2,013: 59. Makasiininrannan tavaravajan pohjoispuolisen laiturialan päällystystä varten osotetusta määrärahasta säästyivät Smk 284: 54.

1913 vuoden budjetissa oli osotettu 24,800 markkaa Eerikin- ja Etel. Rautatiekadun välisten, kaupungille kuuluvain Lapinlahdenkadun osain päällystämiseksi I noppakivillä asfalttiin, mutta maini-

tusta työstä voitiin ainoastaan osa teettää, syystä että talonomistajat olivat maistraatilta saaneet luvan vasta vuonna 1914 teettää katuosainsa päällystyksen. Määrärahan säästynyt osa siirtyi sentähden vuoteen 1914.

Vuonna 1912 oli osotettu 18,400 markkaa Ison Robertin- ja Uudenmaankadun välisen, kaupungille kuuluvan Yrjönkadun osan päällystämiseksi I noppakivillä asfalttiin, mutta mainittu työ suoritettiin vasta vuonna 1913, jolloin määrärahasta säästyivät Smk 55:09.

Kustannuksia Rautatien pään päällystämiseksi ketokivillä oli Smk 28,807:06 määrärahan ollessa 29,000 markkaa.

Katajanokan kanavasillan ajotien uudistamisesta oli laskettu olevan kustannuksia 2,600 markkaa, mutta tämä summa ylitettiin Smk:lla 663:01, syystä että purkaessa kävi tarpeelliseksi teettää laajempia töitä kuin oli edellytetty.

Lähinnä Pitkääsiltaa sijaitsevan Unioninkadun osan päällystämiseksi I noppakivillä asfalttiin oli osotettu 18,000 markan lisämääräraha, mutta tämä ylitettiin Smk:lla 253:26.

Kirkkomaankadun sekä mainitun kadun ja Lapinlahdenkadun kulmauksessa olevan paikan viertopäällystyksen korjauksesta oli laskettu olevan kustannuksia 10,625 markkaa, mutta niitä olikin Smk 12,790:37, osaksi syystä että osa Kirkkomaankadun ja Ruoholahdenrannan välistä alaa täytyi samalla uudestaan viertää.

Kustannuksia eräiden kaupungille kuuluvain katuosain varsilla olevain kaiteiden uudistamisesta ja korjauksesta oli Smk 15,012:23 arvioidun määrän 11,000 markan sijasta. Vanhain puukaiteiden sijaan pantiin rautakaiteita 125 m. Pääskylänkadun varrelle Itäisen viertotien ja Sibyllankadun välille sekä 175 m. Tokankadun itälaitaan Pursimies- ja Punavuorenkadun välille, joista töistä oli kustannuksia yhteensä noin 6,000 markkaa. Kajaaninkadun vierelle asetettiin 35 m. pitkä puukaide 250 markan kustannuksilla. Muu osa kustannuksista meni vanhain puukaiteiden ja hevosten seisotuspaikkain uudistamiseen ja korjaukseen.

Kaupungille kuuluva Johanneksentien osa päällystettiin ketokivillä likimain arvioidulla kustannussummalla, 900 markalla.

Tehdaskorttelin n:o 296 eteläpuolella sijaitsevan, kaupungille kuuluvan Hakaniemenrannan osan päällystämiseksi ketokivillä sekä ajotien laittamiseksi viistoon Hakaniementien poikki Siltasaarekadulta Sörnäsän rantatielle oli osotettu 20,600 markkaa, mutta mainittua työtä ei saatettu vuoden varrella loppuun, minkätähden määrärahan säästö siirtyi vuoteen 1914.

Jotta Haapaniemenkadun kiveäminen kävisi mahdolliseksi, täytyi lähinnä leikkikenttää sijaitseva osa täyttää ja tasottaa, minkätähden määräraha, 4,300 markkaa, ylitettiin Smk:lla 1,616:33.

Kaupungille kuuluvan Kaikukadun osan kiveämiseen osotetusta 3,600 markan määrärahasta säästy Smk 111: 32.

Budjetissa oli osotettu kaupungille kuuluvain Viidennen linjan ja Agricolakadun osain kiveämiseen ketokivillä näiden katujen rajoittaman istutuksen viereltä 18,000 markkaa, Fredriksperin- ja Franzénkadun välisen, kaupungille kuuluvan Flemingkadun osan kiveämiseen 7,100 markkaa sekä Kristiinan- ja Länt. Brahekadun välisen, kaupungille kuuluvan Helsinginkadun osan kiveämiseen 4,100 markkaa. Kun mainittuja kiveystöitä ei saatettu vuoden varrella loppuun, jäi määrärahoista säästöä, joka siirtyi vuoteen 1914.

Helsingin- ja Sturekadun välinen, kaupungille kuuluva Länt. Brahekadun osa päällystettiin ketokivillä, ja oli tästä työstä kustannuksia Smk 11,044: 61 määrärahan ollessa 11,600 markkaa.

Itäisen viertotien ja Flemingkadun välisten, kaupungille kuuluvain Vaasankadun osain päällystämiseksi ketokivillä oli budjettiin pantu 8,300 markkaa. Kun maistraatti oli myöntänyt pitennettyä aikaa yksityisten katuosain päällystämiseen, kivesi kaupunki ainoastaan talon n:o 22 vierellä sijaitsevan osan Vaasankatua, jota vastoin muiden kaupungille kuuluvain katuosain päällystäminen lykättiin toimitettavaksi samaan aikaan kuin yksityiset talonmestajat päällystivät katuosansa. Määrärahan säästö siirtyi vuoteen 1914.

Töölön kaupunginosassa päällystettiin ketokivillä seuraavat kadut, nimittäin: Töölönkatu Hesperia- ja Museokadun väliltä, määräraha 2,500 markkaa, kustannukset Smk 2,874: 41; Cygnæuskatu Läntisen viertotien ja Nervanderkadun väliltä, määräraha 2,700 markkaa, kustannukset Smk 2,659: 74; Nervanderkatu Cygnæus- ja Pohjoisen Rautatiekadun väliltä, määräraha 8,600 markkaa, kustannukset Smk 9,956: 45; Aurorakatu Museo- ja Arkadiakadun väliltä, määräraha 6,100 markkaa, kustannukset Smk 6,681: 82; Fredrikinkatu Arkadia- ja Pohjoisen Rautatiekadun väliltä, määräraha 2,500 markkaa, kustannukset Smk 3,446: 32; sekä Meilanskatu Läntisen viertotien ja Topeliuskadun väliltä, määräraha 11,400 markkaa, johon summaan kaupunginvaltuusto myönsi lisäksi 2,320 markkaa raitiotieyhtiölle vuokratun, tonttiin n:o 5 kuuluvan katuosain kiveämiseksi. Meilanskadun kiveämisestä oli kustannuksia Smk 13,245: 40. Moniaat kiveämismäärärahat ylitettiin, syystä että kadut täytyi osittain tasottaa uudestaan, ennenkuin kiveämisen voi toimittaa.

Lähinnä Läntistä viertotietä sijaitseva Kammionkadun osa laajennettiin ja vierrettiin sekä varustettiin sementtijalkakäytävillä, joista töistä oli kustannuksia Smk 18,224: 45, joten määrärahasta säästy Smk 1,220: 55.

Helsinginniemen huvilakaupungissa päällystettiin jälellä olevat tiet kitonivierroksella, josta työstä oli kustannuksia Smk 23,827: 27, kun taas Speranski-, Wecksell-, Galitzin-, Chydenius-, Rehbinden-, Edelfelt- ja Horntietä sekä Engeltoria varten oli myönnetty määrärahoja yhteensä 23,190 markkaa.

Lasketuilla kustannusmäärillä tasotettiin seuraavat Töölön kaupunginosassa sijaitsevat kadut, nimittäin: Apollokatu Creutz- ja Runebergkadun väliltä, määräraha 57,600 markkaa, kustannukset Smk 57,498: 95; Fjälldalinkatu Runeberg- ja Cygnæuskadun väliltä, määräraha 69,100 markkaa, kustannukset Smk 69,017: 17; Fredrikinkadun eteläpuolisko Dagmar- ja Lutherkadun väliltä, määräraha 10,000 markkaa, kustannukset Smk 10,167: 94; sekä Minervakatu, määräraha 10,600 markkaa, kustannukset Smk 10,309: 54.

Flemingkadun ja Itäisen viertotien välisen Helsinginkadun sekä korttelien n:o:jen 338, 342 ja 349 vierellä olevain ajoteiden tasottamiseksi oli osotettu 111,000 markkaa, mutta kun vuoden varrella laadittiin ehdotus Helsinginkadun eteläpuolisen kaupunginosan asemakaavan muutokseksi, poistettiin aikaisemmin ehdotetut ajotiet, minkä johdosta määrarahasta säästyivät Smk 9,497: 94, joka summa siirtyi vuoteen 1914.

Niinkään siirtyi Adolfinkadun tasotusta varten myönnetystä 31,500 markan määrarahasta 31,310 markkaa vuoteen 1914.

Vaasan- ja Helsinginkadun välisen Kustaankadun tasotusta varten osotetusta 6,400 markan määrarahasta säästyivät Smk 57: 78.

Kristiinän- ja Sturekadun välisen Porvoonkadun sekä korttelin n:o 373 eteläpuolisen Vesisäiliönkadun tasottamiseksi oli budjetissa osotettu 36,000 ja 18,500 markkaa, mutta kun louhoskivien kuljetuksesta oli kustannuksia noin 2 markkaa kuutiometriltä sensijaan että kustannusarviota laadittaessa oli laskettu 1 markka, ylitettiin määrarahat ja hallituksen täytyi kaupunginvaltuustolta hankkia lisää edelliseen määrärahaan 2,000 ja jälkimäiseen 2,500 markkaa. Näistä kahdesta kaduntasotuksesta oli kustannuksia, toisesta Smk 36,789: 37 ja toisesta 21,147: 53. Porvoonkadun tasotusta varten myönnettyistä määrärahoista säästyivät siis Smk 1,210: 63, jota vastoin Vesisäiliönkadun määrarahassa syntyi vajausta Smk 147: 53.

Laadittaessa arviota Vilhovuorenkadun viereisen korttelin n:o 251 eteläpuolella sijaitsevan tien tasotuskustannuksista ei ollut otettu huomioon, että tie oli ainoastaan 5 m. leveä, jota vastoin sitä oli louhittava 5—6 m. syvään, minkätähden yksikköhinta oli laskettu 6 markaksi kuutiometriltä 10 markan sijasta. Tämän johdosta saatiin kaupunginvaltuustolta 8,500 markan lisämääräraha. Tästä tiestä oli kustannuksia Smk 26,125: 94.

Sivuraiteiden laskemiseksi Sörnäsän rantatielle sähkölaitoksen

alueen eteläpuolisille varastopaikoille asti oli osotettu 6,440 markan määräraha, mutta mainittua työtä ei teetetty vuoden varrella, syystä että valtionrautateiden varastosta ei saatu raidetarpeita, minkätähden määräraha siirtyi vuoteen 1914.

Siltasaaren- ja Saariniemenkadun välisen Pitkäsillanrannan tasottamiseksi sekä rantareunustuksen teettämiseksi mainittuun rantaan Saariniemenkadulta Säästöpankinrantaan asti osotetussa 86,000 markan määrärahassa syntyi vaikeiden perustustöiden johdosta vajausta Smk 1,502: 42.

Bölen kaupunginosassa tasotettiin vuoden varrella: Hertankatu Bölen- ja Träskikadun väliltä, määräraha 25,500 markkaa, kustannukset Smk 25,121: 11; Eevankatu, määräraha 6,100 markkaa, kustannukset Smk 6,054: 04; Susannankatu, määräraha 7,400 markkaa, kustannukset Smk 7,350: 85; sekä Kyllikinkatu Susannan- ja Hertankadun väliltä, määräraha 16,000 markkaa, kustannukset Smk 15,502: 40. Kaikissa näissä määrärahoissa syntyi siis vähäisiä säästöjä.

Vallilassa tasotettiin: Suvantotie Virtain- ja Laatokantien väliltä, määräraha 8,000 markkaa, kustannukset Smk 7,702: 73; Keuruuntie Suvantotiestä länteen, määräraha 3,000 markkaa, kustannukset Smk 3,438: 59; Päijänteentie Suvantotien ja Itäisen viertotien väliltä, määräraha 25,000 markkaa, kustannukset Smk 24,060: 88; Vanajantie, määräraha 11,500 markkaa, kustannukset Smk 11,447: 34; sekä Laatokantie puoleen leveyteensä Oulun- ja Vallilantien väliltä, määräraha 7,800 markkaa, kustannukset Smk 7,750: 81. Kun kaikki nämä kadut tasotettiin yhtäaikaa, oli vaikea aina oikein jakaa kustannuksia, minkätähden Keuruuntien tasotusmäärärahassa syntyi vajausta Smk 438: 53, jota vastoin muiden teiden määrärahoissa syntyi säästöä Smk 1,338: 24.

Itäisen viertotien laajentamiseksi niiltä kohdin, mihin uutisrakennuksia jo oli teetetty tai vuoden varrella teetettäisiin, oli osotettu arviolta 15,000 markkaa, mutta viertotie laajennettiin kertomusvuonna pitkin pituuttaan, josta työstä oli kustannuksia Smk 20,425: 34. Vajaus siirrettiin 1914 vuoden budjetissa osotettuun määrärahaan.

Läntisen viertotien laajentamiseksi niiltä kohdin, mihin uutisrakennuksia jo oli teetetty tai vuoden varrella teetettäisiin, oli käytettävänä Smk 13,595: 04, ja käytettiin tästä summasta Smk 13,253: 61.

Lastausraidetta Sörnäsän rantatien pohjoispuolelle kortteliin n:o 533 ei voitu raidetarpeiden puutteessa vuoden varrella teettää. Säästynyt määräraha siirtyi vuoteen 1914.

Väliaikaisen sillan rakennuttamiseksi satamaradan poikki Arkadiakadun kohdalle sekä puisen jalkakäytävän teettämiseksi

mainitun kadun laitaan oli osotettu 3,200 markan määräraha, josta säästy Smk 311: 34.

Pitkäsillan uudestirakennustyön loppuun saattamiseksi oli osotettu 120,000 markan määräraha, josta käytettiin Smk 119,366: 16.

Museokadun ja Läntisen viertotien yhtymäkohdan tasottamiseksi oli 1912 vuoden budjetissa osotettu 17,300 markkaa, mutta mainittu työ suoritettiin loppuun vasta vuonna 1913, ja syntyi määrärahassa vajausta Smk 1,885: 67.

Niinikään oli vuonna 1912 Töölönkadun ja Seurasaarentien välisen Nimrodkadun tasottamiseksi osotettu 38,000 markkaa, ja työ suoritettiin loppuun vuonna 1913, jolloin määrärahassa syntyi vajausta Smk 1,659: 31.

Vuonna 1912 oli 45,000 markan määräraha osotettu Norden-skiöldin lehtotien laajentamiseksi puoleen leveyteensä, mutta työtä ei voitu kertomusvuonna aloittaa, syystä että kaupunginasemakaava-osastolla laadittiin ehdotus Eläintarhan teiden suunnan muuttamiseksi. Tämän ehdotuksen hallitus hyväksyi vasta keväällä 1913 ja lehtotien tasotustyö voitiin aloittaa vasta kesällä, jolloin täyteainetta yksityisten rakennusmailta ei ollut saatavissa. Paikoitellen 3 m. korkea ja 160 m. pitkä penger täytyi täyttää maalla, jota erityisestä korvauksesta saatiin lähimmästä ympäristöstä, jommoista seikkaa ei ollut voitu edellyttää kustannusarviota laadittaessa, minkätähden kaupunginvaltuusto myönsikin tarvittavan lisämäärärahan 16,000 markkaa. Lehtotien tasotuksesta oli kustannuksia Smk 60,768: 67.

Vuonna 1910 oli Etel. Rautatie- ja Henrikinkadun välisen Arkadiakadun tasottamiseksi osotettu 10,700 markkaa, mutta mainittuna vuonna toimitettiin ainoastaan kadun täyttäminen ja säästynyt määrärahan osa siirtyi vuodesta toiseen. Vuonna 1913, jolloin Nikolajeffin ja maitokeskuksen rakennukset teetettiin, täytyi Arkadiakatu lopullisesti tasottaa ja samalla Nikolajeffin talon edustalla oleva kenttä osittain laskea ja tasottaa. Määrärahassa syntyi vajausta Smk 2,228: 73.

Kanavain ja viemärien kunnossapiton myönnetty 35,000 markan määräraha ylitettiin Smk:lla 7,306: 16. Kokonaiskustannukset jakautuivat seuraavain alitilien kesken:

Kanavat ja viemärit.

Kanavat	Smk 17,770: 03
Kaivokset ja kaivot	„ 21,152: 87
Ojat	„ 2,405: 79
Sekalaista	„ 977: 47

Täydennystöistä oli kustannuksia Smk 5,152: 87 määrärahan ollessa 5,000 markkaa.

Lokaviemärien huuhtelusta johtuvaa vedenkulutusta varten osotetusta 5,000 markan määrärahasta käytettiin 3,196 markkaa.

Apollokadun alle korttelin n:o 436 tontilta n:o 10 Creutzkadun alaiseen viemäriin sekä korttelin n:o 448 tontilta n:o 7 Runebergkadun alaiseen viemäriin laskettiin 267 m. 12" putkea, 7 tarkastus- ja 3 syöksykaivoa sekä 3 tuuletusputkea. Kustannuksia oli Smk 13,863: 50 määrärahan ollessa 14,150 markkaa.

Fjälldalinkadun alle korttelin n:o 425 tontilta n:o 9 Nervanderkadun alaiseen kanavaan sekä saman korttelin tontilta n:o 11 Runebergkadun alaiseen kanavaan laskettiin 100 m. 15" putkea, 170 m. 12" putkea, 3 tarkastus- ja 6 syöksykaivoa sekä 2 tuuletusputkea. Kustannuksia oli Smk 12,268: 32 määrärahan ollessa 12,400 markkaa.

Minervakadun alle korttelin n:o 442 tontilta n:o 14 Museo- kadun alaiseen kanavaan asti ulottuva 85 m:n pituinen kanava tehtiin 12" putkesta sekä varustettiin 1 tarkastus- ja 2 syöksykai- volla ynnä 1 tuuletusputkella. Kustannuksia oli Smk 3,851: 29. Määräraha oli 4,000 markkaa.

Fredrikinkadun alle korttelin n:o 417 tontilta n:o 81 Dagmar- kadun alaiseen kanavaan tehtiin 43 m. pitkä viemäri 12" putkesta sekä varustettiin 1 syöksykaivolla ja 1 tuuletusputkella. Määrä- raha oli 2,350 markkaa, mutta kustannuksia oli Smk 2,365: 35.

Helsinginkadun pengermäin alle Adolfinkadun alaisesta kana- vasta Flemingkadun alaiseen kanavaan ja korttelin n:o 342 ton- tilta n:o 12 Helsinginkadun alaiseen kanavaan sekä korttelin n:o 349 tontilta n:o 15 viimeksi mainitun kadun alaiseen ja saman kort- telin tontilta n:o 17 Flemingkadun alaiseen kanavaan, samoin kuin Adolfinkadun alle korttelin n:o 337 tontilta n:o 3 Flemingkadun alaiseen kanavaan ynnä korttelin n:o 338 tontilta n:o 4 Helsingin- kadun eteläisen pengermän alaiseen kanavaan kulkevia kanavia varten osotettuja määrärahoja ei käytetty ehdotetun kaupungin- asemakaavanmuutoksen johdosta, minkätähden mainittujen määrä- rahain säästöt siirtyivät vuoteen 1914.

Kustaankadun alle korttelin n:o 348 tontilta n:o 3 Helsingin- kadun alaiseen kanavaan laskettiin 78 m. 12" putkea ynnä 1 tar- kastus- ja syöksykaivo sekä 1 tuuletusputki. Kustannuksia oli Smk 3,943: 20 ja määräraha 4,000 markkaa.

Porvoonkadun alle korttelin n:o 370 tontilta n:o 15 Länt. Brahekadun alaiseen kanavaan tehtiin 130 m. pituinen kanava 12" putkesta sekä varustettiin 2 tarkastuskai- volla ja 1 tuuletusputkella. Kustannuksia oli Smk 6,901: 43 määrärahan ollessa 7,050 markkaa.

Pitkäsillanrannan alle korttelin n:o 297 tontilta n:o 3 Saari- niemenkadun alaiseen kanavaan laskettiin 125 m. 15" putkea, joka

varustettiin 3 tarkastus- ja 2 syöksykaivolla sekä 1 tuuletusputkella. Kustannuksia oli Smk 3,757: 77. Määräraha oli 3,900 markkaa.

Hertankadun alle korttelin n:o 569 tontilta n:o 17 Träskikadun alaiseen kanavaan kulkeva 315 m:n pituinen kanava tehtiin 225 m:n pituudelta 15" ja 90 m:n pituudelta 12" putkesta sekä varustettiin 6 tarkastus- ja 7 syöksykaivolla ynnä 1 tuuletusputkella. Kustannuksia oli Smk 17,153: 96 määrärahan ollessa 17,300 markkaa.

Eevankadun alle korttelin n:o 568 tontilta n:o 5 Susannankadun alaiseen kanavaan tehtiin 12" putkesta 70 m:n pituinen kanava, joka varustettiin 1 tarkastuskaivolla ja 1 tuuletusputkella. Kustannuksia oli Smk 3,153: 13 määrärahan ollessa 3,300 markkaa.

Susannankadun alle korttelin n:o 562 tontilta n:o 17 laskettiin Hertankadun alaiseen kanavaan asti 12" putkesta 68 m:n pituinen kanava, joka varustettiin 2 tarkastus- ja 1 syöksykaivolla sekä 1 tuuletusputkella. Kustannuksia oli Smk 3,491: 54. Määräraha oli 3,750 markkaa.

Kyllikinkadun alle korttelin n:o 562 tontilta n:o 15 Hertankadun alaiseen kanavaan laskettiin 120 m:n pituinen kanava 12" putkesta, joka varustettiin 3 tarkastus- ja 1 syöksykaivolla sekä 1 tuuletusputkella. Tästä työstä oli kustannuksia Smk 6,006: 33 määrärahan ollessa 6,050 markkaa.

Vanajan- ja Virtaintien välisen Suvantotien alle tehtiin 100 m:n pituinen kanava 15" putkesta sekä varustettiin 2 tarkastus- ja 4 syöksykaivolla. Kustannuksia oli Smk 3,587: 14. Määräraha oli 3,700 markkaa.

Keuruuntien alle korttelien n:ojen 549 ja 550 välille Suvantotien alaiseen kanavaan asti laskettiin 12" putkesta 70 m:n pituinen kanava, johon tehtiin 1 tarkastuskaivo ja 1 tuuletusputki. Kustannuksia oli Smk 2,131: 64 määrärahan ollessa 2,200 markkaa.

Päijänteentien alle korttelin n:o 531 tontilta n:o 29 Suvanto- ja Laatokantien alaiseen kanavaan laskettiin 12" putkesta 405 m:n pituinen kanava, johon laitettiin 7 tarkastus- ja 3 syöksykaivoa sekä 3 tuuletusputkea. Määrärahasta, 16,800 markasta, käytettiin Smk 16,247: 73.

Korttelien n:ojen 548 ja 549 välisen Vanajantien alle sekä korttelin n:o 539 tontilta n:o 3 Suvantotien alaiseen kanavaan laskettiin 12" putkesta 200 m:n pituinen kanava, johon tehtiin 3 tarkastuskaivoa ja 2 tuuletusputkea. Kustannuksia oli Smk 5,537: 80 määrärahan ollessa 5,750 markkaa.

Veden poistamiseksi Kaivopuiston tontilta n:o 8 c laskettiin Itäisen lehtotien alle 12" putkesta 30 m:n pituinen kanava, johon tehtiin 2 tarkastuskaivoa sekä puinen laskuputki. Kustannuksia oli Smk 3,580: 17 määrärahan ollessa 3,400 markkaa.

400 m. pitkän katkaisevan kanavan teettämiseksi Ruoholahdenrantaan Kirkkomaankadulta Pohjoisen Hietalahdenkadun alaiseen kanavaan oli osotettu 32,500 markkaa, ja tämä kanava tehtiin 130 m:n pituudelta B-tyyppisistä sekä 270 m:n pituudelta D-tyyppisistä sementtiputkista ja varustettiin 8 tarkastuskaivolla. Mainitusta määrärahasta säästyivät Smk 1,969: 43.

Bölen lounaispuolella sijaitsevan suon kuivattamiseksi teetettiin avonaisia ojia, joista oli kustannuksia Smk 5,733: 23 määrärahan ollessa 4,600 markkaa. Määräraha ylitettiin sen johdosta että suossa olevat puunjuuret vaikeuttivat kaivuutyötä.

Tiet.

Kustannuksia teiden erinäisistä korjauksista oli Smk 11,632: 84 määrärahan ollessa 10,000 markkaa.

Uuden Eläintarhantien viertopäällystyksen korjaamiseksi Silta-saarenkadun ja vanhan Eläintarhantien yhtymäkohdan väliltä oli osotettu 7,500 markan määräraha, joka kuitenkin ylitettiin Smk:lla 3,402: 97, syystä että jalkakäytävään teettämiseen täytyi käyttää kivitäytettä.

Vanhan Eläintarhantien viertopäällystystä varten oli osotettu 5,760 markan määräraha, mutta kustannuksia oli Smk 6,217: 20.

Eläintarhan kehätien rautatien itäpuolella sijaitsevan osan korjauksesta oli kustannuksia Smk 4,102: 84 määrärahan ollessa 3,250 markkaa.

Fredriksperintien korjauksesta oli kustannuksia Smk 7,276: 74 määrärahan ollessa 6,250 markkaa.

Seurasaaarentien viertopäällystyksen korjausta varten oli osotettu 10,000 markkaa, mutta kun vuoden varrella nostettiin kysymys mainitun tien laajentamisesta, toimeenpantiin ainoastaan välttämättömimmät korjaukset ja määrärahan säästö siirtyi vuoteen 1914.

Osotettu 5,200 markan määräraha 5 m. leveän tien tasottamiseksi ja viertämiseksi Alppilasta Kotkankadulle ylitettiin Smk:lla 634: 74, syystä että paremman ylikäytävän saamiseksi Alppilan vanhalle tielle oli tarpeellista louhia kalliota, jota työtä ei ollut edellytetty kustannusarviota laadittaessa.

Viertotiet.

Kun viertoteillä täytyi vuoden varrella toimittaa laajaperäisiä korjauksia, anoi kaupungin yleisten töiden hallitus 13,000 markan lisäystä aikaisemmin myönnettyyn 15,000 markan määrärahaan. Viertoteiden korjauksista oli kustannuksia kaikkiaan Smk 31,463: 32.

Itäisen viertotien viereisen jalkakäytävän jatkamista varten osotettu 7,000 markan määräraha käytettiin mainittuun työhön.

Satamat.

Kustannuksia satamain erinäisistä korjauksista oli Smk 32,961: 36, joka summa jakautui seuraavain alitilien kesken:

Satamat	Smk	5,457: 89
Rantasillat	”	3,708: 66
Sillat	”	916: 38
Pojut	”	1,100: 53
Nostorana	”	646: 20
Väliaikaiset laiturit	”	6,872: 98
Tihtaalit	”	14: 35
Ruoppaus	”	1,638: 67
Täytetyöt	”	5,396: 10
Myrsky jouluk. 5 p:nä 1913	”	2,246: 35
Sekalaista	”	4,963: 25
Yhteensä Smk		32,961: 36

Osoitettu 30,000 markan määräraha ylitettiin Smk:lla 2,961:36, ja johtui tämä pääasiallisesti siitä, että joulukuun 5 päivänä olleen myrskyn turmelemat rantasillat ja sillat viivyttelemättä täytyi korjata.

Jäillemenosiltoja sekä laiturien ja jäärailojen viereisiä aitoja varten osotetusta 8,000 markan määrarahasta säästyi Smk 227: 05.

Satamain ruoppaukseen oli osotettu 50,000 markkaa, mutta kustannuksia oli Smk 53,103: 12. Suurimmat ruoppaustyöt vuoden varrella teetettiin Pohjoissatamassa.

Uuden ruoppavarastopaikan järjestämiseksi Pikku Verkko-saaren eteläpuolelle sekä ruoppaelevaattorin muuttamiseksi oli osotettu 20,000 markkaa, mutta tämä määräraha ylitettiin Smk:lla 1,758: 44, syystä että kiviä täytyi louhia eräästä Sörnäsin niemikkeellä olevasta kalliosta kivipengermän rakennusaineiden saamiseksi.

Taivallahden purkauslaituri korjattiin likimain sitä varten osotetulla määrarahalla, 3,600 markalla.

Humallahden purkauslaiturin jatkamiseen sekä sinne vievän tien korjaamiseen oli osotettu 13,000 markkaa, josta summasta säästyi Smk 1,982: 18.

Töölönlahdessa kohta sokeritehdasalueen pohjoispuolella sijaitsevan sillan korjaukseen osotetusta 1,000 markan määrarahasta säästyi Smk 162: 82.

Sörnäsin keskimäinen silta korjattiin samalla kertaa kun Sumpparin pohjoisrannassa sijaitseva tihtaali rakennettiin uudelleen, ja oli jälkimäisen työn kustannuksista osa erehdyksestä pantu maksettavaksi sillankorjausmäärarahasta. Tämä aiheutti mainitussa 37,000 markan määrarahassa vajausta Smk 712: 69, kun taas tihtaalain määrarahasta, 1,150 markasta, säästyi Smk 643: 88.

Siltasaarenrannan väliaikaisten siltain korjauksesta oli kustannuksia Smk 1,227: 10. Määräraha oli 2,400 markkaa.

Katajanokan pohjoisrannan purkauslaiturin korjauksiin oli osotettu 8,000 markkaa, mutta kun tämä työ voitiin alottaa vasta joulukuussa, ei sitä ehditty vuoden varrella suorittaa loppuun. Määrärahan säästö siirtyi vuoteen 1914.

Tarkastuspaviljongin pohjoispuolisen laiturireunustuksen korjaukseen oli osotettu 2,500 markan määräraha, josta säästyi Smk 73: 50.

Eteläsatamassa kohta Makasiininrannan pohjoispään edustalla sijaitsevan karin louhimiseksi oli budjetissa osotettu 20,000 markkaa, mutta kun mainitun työn teettäminen kohtasi suuria vaikeuksia, myönsi kaupunginvaltuusto lisäksi 20,000 markkaa. Karin louhimisesta oli kustannuksia Smk 33,486: 59.

Kytkypaalujuen laittamisesta Pohjoissataman uuden venelaiturin ääreen oli kustannuksia Smk 5,216: 43 määrärahan ollessa 4,500 markkaa.

Viiden juomavesijohdon laittamiseksi, joista kaksi tulisi Makasiininrantaan ja kolme Rahapajanrantaan, oli osotettu 2,500 markan määräraha, josta kuitenkin käytettiin ainoastaan Smk 1,354: 80.

Ruoppakoneen ostoon myönnetystä lisämäärärahasta säästyivät Smk 588: 45.

Kaksi liikkuvilla pohjilla varustettua rautaista ruoppaproomua ostettiin 83,464 markalla määrärahan ollessa 80,000 markkaa. Määrärahan ylitys johtui rautatavaran hinnannoususta.

Kaksi tavallista puista ruoppaproomua rakennettiin, jolloin myönnetystä 16,000 markan määrärahasta säästyivät Smk 41: 50.

Sörnäsin kaasutehtaan tontin viereistä tiilenpurkaussiltaa pitemmiksi 80 metriä, josta työstä oli kustannuksia Smk 31,344: 12 määrärahan ollessa 30,000 markkaa.

Työkalut.

Kustannuksia erinäisistä työkalujen ostoista ja korjauksista oli Smk 19,564: 42 määrärahan ollessa 15,000 markkaa. Tällä tilillä esiintyvistä suuremmista ostoista mainittakoon: lokomobiili kivi-rouhimineen Smk 3,632: 80, 5 kaatovaunua Smk 992: 50, 335 m. raitetta Smk 810: 70, 3 vaakituskonetta 450 markkaa, 2 paaluranaa, 1 diafragma-pumppu, lapioita, teräskankia, moukareja, reunaustalttoja y. m.

Kustannuksia kahden ruoppaproomun korjauksesta oli Smk 5,565: 44 arvioidun summan 5,000 markan sijasta.

10 tonnin höyryjyrän ostoon osotettu 12,000 markan määräraha ylitettiin 369 markalla.

3,500 kg. kantava kuorma-automobiili ostettiin 16,137 markalla. Määräraha oli 16,000 markkaa.

Sekalaista.

Hengenpelastuskalujen, halkomittain y. m. kunnossapitoon osotetusta 4,000 markan määrärahasta säästyivät Smk 1,157: 81.

Samaten syntyi säästöä Smk 197: 84 pesuhuoneiden ja virutuslaiturien erinäistä hoitoa ja korjausta varten osotetussa 7,000 markan määrärahasa.

Kaupungin höyryjyrrään kuuluvan höyrykattilan uudestirakentamista varten oli osotettu 6,000 markkaa. Kun kuitenkin kaupungin yleisten töiden hallitus hyväksyi turkulaisen Vulcan-toiminimen tarjouksen toimittaa tarpeellisen korjauksen hitsaamalla, tarvitsi osotetusta määrärahasa käyttäa ainoastaan 1,077 markkaa.

Määrärahoja kaupunginvaltuuston käyttövarjoista.

Paalulaiturin rakentamiseen Katajanokan pohjoisrantaan tullilaitoksen käytettäväksi oli kaupunginvaltuusto osottanut 5,500 markkaa, mutta mainitun sillan kustannukset nousivat Smk:aan 5,625: 48.

Kustannuksia ajotien teettämisestä Fredriksperin sikalaan oli Smk 2,356: 02 lasketun määrän 2,000 markan sijasta.

Hiilijauheradan laittamisesta Eläintarhan urheilukentälle oli laskettu olevan kustannuksia 2,500 markkaa, mutta kun tämä oli ensi kerta, kun tuollainen rata rakennettiin Helsinkiin, oli vaikea määrätä varmaa yksikköhintaa, minkätähden määräraha ylitettiin Smk:lla 883: 31.

Venäläiselle hautausmaalle vievän tien kuntoonpanoa varten osotettu 1,000 markan määräraha käytettiin mainittuun tarkoitukseen.

Vuodelta 1912 siirtyi Smk 276,681: 45 Santa- ja Busholman järjestelytöitä varten sekä yhdysväylän ja rautatieraitteiden teettämiseksi mainittujen saarien ja Ruoholahdenrannan välille. Vuoden varrella käytettiin puheenalaisiin töihin Smk 735,485: 55. Vajaus, Smk 458,804: 10, siirrettiin 1914 vuoden budjetissa osotettuun määrärahaan.

Nostamattomia määrärahoja.

Edelliseltä vuodelta siirtyneitä Kaavi- ja Toivokadun välisen Floratien sekä Kaavikadun tasotusmäärärahoja ei myöskään vuonna 1913 käytetty, minkätähden ne siirtyivät seuraavaan vuoteen.

Väliaikaisen sillan teettämiseksi Sörnäsän haararadan poikki Sturekadun suuntaan oli edelliseltä vuodelta käyttämättä Smk 12,378: 57. Kun kuitenkin oli herännyt kysymys, eikö mainittu silta ollut Suomen valtionrautateiden rakennettava, päätettiin jättää työn alottaminen siksi, kunnes rahatoimikamari oli rautatiehallituksen kanssa sopinut asiasta. Määräraha siirtyi vuoteen 1914.

Eläintarhan alueelle Läntisen viertotien itäpuolelta Töölönlahteen laskevia lokaviemäriä varten rakennettavaa puhdistusasemaa sekä laskujohtoa vanhalta Eläintarhantieltä mainitulle puhdistusasemalle ei kertomusvuonnakaan saatu valmiiksi. Säästynyt määräraha siirtyi vuoteen 1914.

Makasiininrannan 25 tonnin nostoranan laittamiseksi sähkövoimalla käyväksi oli osotettu 10,000 markan määräraha, josta säästy Smk 595: 32.

Kaupungin katujen nimikilpien muuttamiseksi oli kaupunginvaltuusto osottanut kaikkiaan Smk 11,064: 45, mutta tämä summa ylitettiin Smk:lla 1,385: 91.

Dagmar- ja Aurorakadun välisen Töölönkadun tasotukseen osotettua 5,500 markan määrärahaa ei käytetty vuonna 1913, minkätähden se siirtyi seuraavaan vuoteen.

Vuonna 1908 käytettäväksi myönnettyä määrärahaa Hakaniementorin päällystämiseksi II noppakivillä Sörnäsin rantatien jatkoksen pohjoispuolelta ei tänäkään vuonna käytetty, mutta siirrettiin se nyt siihen määrärahaan, minkä kaupunginvaltuusto oli osottanut n. s. Kowinin tontin ja Sörnäsin rantatien jatkoksen välisen Hakaniementorin osan päällystämiseksi II noppakivillä.

Kaupungingeodeetin toiminta.

Kaupungingeodeetti on vuonna 1913 suorittanut seuraavat määrät kaupungin rakennuskonttorin johtosäännössä mainittuja toimituksia y. m., nimittäin:

Tontinmittauksia	85
Tontinarvioimisia	11
Huvilain, varastopaikkain, kivilouhosten ja muita maankatselmuksia	60
Kolmivuotiskatselmuksia	89
Lähtökatselmuksia	3
Tarkastuskatselmuksia	81
Rajanpaalutuksia ja kivijalankatselmuksia	85
Mittauskirjan jäljennöksiä	10
Tilusten, varastopaikkain y. m. karttoja	18
Virkakirjelmä, lausuntoja y. m.	18

Kaupunginarkkitehdin antama kertomus vuodelta 1913 oli seuraava:

Rakennukset ja talot.

Rakennusten ja talojen erinäisiin korjauksiin osotettu määräraha, joka oli ainoastaan 45,125 markkaa 1912 vuoden 51,300 markan sijasta, osottautui riittämättömäksi tarkoitukseensa. Syitä tähän oli montakin. Vuoden varrella on m. m. eräiden rakennusten, niinkuin esim. Oulunkylän kesäpäiväparantolan ja Forsbyssä sijaitsevan uuden työ- ja vaivaistalon kunnossapito tullut lisää, olematta tätä voitu edellyttää budjettia laadittaessa. Kaupungissa maalisi- ja joulukuulla raivonneet kaksi kovaa myrskyä tekivät moniaita vaurioita uimahuoneille, katoille, ikkunoille ja oville,

aidoille y. m., mitkä vauriot täytyi viivyttelämättä korjata. Vihdoin kävi välttämättömäksi panna uusi palkisto Greijuksen sairaalaan, syystä että entinen oli niin laho, että pikaisen luhistumisen vaara oli tarjona.

Lumenkuljetukseen kaupungin taloista y. m. osotetusta 7,000 markan määräraahasta on, samoin kuin oli laita vuonna 1912, talvi-kuukausina vallinneen harvinaisen vähäisen lumentulon johdosta säästynyt Smk 3,528: 64.

Kaivopuiston kylpyhuoneen erinäisiin korjauksiin oli osotettu 3,600 markkaa, mutta niihin käytettiin Smk 4,405: 84, joten määräraha on ylitetty Smk:lla 805: 84. Pääsyyinä tähän oli vaikeus tarkoin arvioida, missä määrin tämän vanhan puurakennuksen pairoittelun aivan läpimädänneet ulkoseinät kaipasivat korjausta.

Eteläisen ja pohjoisen palotornin sekä paloasemain erinäiset korjaukset suoritettiin likimmittäin lasketuilla kustannusmäärillä. Osotettu 10,050 markan määräraha ylitettiin ainoastaan Smk:lla 183: 62, mikä summa oli enimmältä osalta semmoisia kustannuksia, joita oli syntynyt yritettäessä hävittää Hermannin paloasemalla olevaa uskomattoman suurta syöpäläismäärää.

Vanhankaupungin mylly korjausmääräraahasta säästy Smk 10: 21.

Marian sairaalan korjaus- ja kunnossapitotyöt teetettiin lasketulla määrällä, 16,000 markalla.

Poliisilaitoksen käytettävänä Aleksanterinkadun taloissa n:oissa 22—24, Pengerkadun 5:ssä ja Ratakadun 10:ssä olevain huoneistojen korjaus- ja kunnossapitomääräraahasta säästy Smk 184: 72.

Erinäisiä raatihuoneen korjaus- ja muutosrakennustöitä ei sitä vastoin ole voitu teettää budjetissa osotetulla määrärahalla, vaan on näistä laajaperäisistä sekä rakennuksessa vallitsevan tungoksen ja suunnattoman liikenteen vuoksi hankaloista ja aikaa vievistä töistä ollut kustannuksia Smk 1,017: 18 yli lasketun määrän.

Rantatorin kauppahallin korjaustyöt, joihin oli laskettu menevän 3,575 markkaa, teetettiin terveydenhoitolautakunnan puolelta esitettyjen vaatimusten johdosta aivan toisessa laajuudessa kuin budjettiehdotuksessa oli edellytetty. Niinpä puhdistettiin ja maalattiin uudestaan kaikki rautarakenteet ja suuri osa myyntikojuista. Vaikka näitä töitä varten osotettiin kaupunginvaltuuston käyttövaroista 3,000 markan ylimääräinen määräraha, kävi työn päättyessä selville, että korjauksiin oli tarvittu Smk 1,463: 61 siten myönnettujen määrärahain lisäksi. Syyinä tähän oli tuo vanhain rakennusten korjauksissa tavallinen: kun yksi korjaustyö on alotettu, johtuu siitä toisia. Jollei ensiksi mainittua työtä olisi teetetty, ei moniaita vikoja olisi huomattu eikä sentähden olisi ollut välttämätöntä niitä

korjata, mutta ensinmainitun työn johdosta kävi tarpeelliseksi toimeenpanna lisäkorjauksia.

Kasarmentorin kauppahallin ja Kaivopuiston uimahuoneiden korjaustöihin sitä vastoin riittivät budjetissa osotetut määrärahat likimmittäin. Niinpä säästyivät ensinmainitusta määrärahasta Smk 21: 85 ja jälkimäisestä 2 markkaa.

Joulukuussa 1913 riehunut raivoisa myrsky vioitti korttelissa n:o 181 olevia uimahuoneita niin huomattavasti, että niiden korjauksiin osotettu 6,600 markan määräraha ei riittänyt, vaan ylitettiin se Smk:lla 338: 51. Aikaisemmin keväällä, maaliskuussa, oli Helsingissä silloin raivonnut kova myrsky kokonaan tärvellyt sillat ja kaiteet, niin että hyppyytelineet yksinäisinä töröttivät loitolla meressä ja toinen hyttirivi oli kohonnut silta-arkuilta ja siirtynyt oikeasta asemastaan. Näiden vaurioiden korjaamiseksi myönsi kaupunginvaltuusto sittemmin käyttövaroistaan 3,000 markan määrärahan, joka kuitenkin myönnettiin ennen vastamainittua syysmyrskyä.

Kaupungin omistamassa Aleksanterinkadun talossa n:o 26, Katajanokan tulli- ja pakkahuoneessa sekä Katajanokan tavara-vajoissa on korjaustyöt suoritettu budjetissa osotetuilla summilla. Ensimmäisessä tapauksessa teetettiin työt mainitussa talossa vuonna 1914 toimitettujen korjausten yhteydessä ja, sittenkun siirrot oli tilinpäätöksessä toimitettu, nousivat kustannukset tasan myönnettyyn summaan, jota vastoin määrärahoista jälkimäisissä tapauksissa säästyivät Smk 1: 09 ja Smk 31: 65.

Hietaniemenkadun varrella sijaitsevat kunnan työväenasunnott tiivistettiin vuoden varrella ulkoa päin, laudoitettiin ja siveltiin pellavaöljyvernissalla. Näitä töitä varten oli budjetissa osotettu 18,750 markkaa. Vuoden varrella kuitenkin kävi tarpeelliseksi toimittaa erinäisiä vähäisiä ulkokattojen, ikkunain, ovien, klosettien, kellarinlattiaiden y. m. korjauksia, mistä johtui, että kunnan työväenasuntojen kaikista töistä olleet kustannukset ylittivät edellä mainitun määrärahan Smk:lla 1,542: 93.

Kivelän sairaalan korjaustöitä, joita varten budjetissa oli osotettu 37,460 markkaa, ei kaikkia ehditty suorittaa niin hyvissä ajoin, että kaikki näihin töihin kuuluvat laskut olisivat ehtineet saapua ennen tilinpäätöstä. Tämän johdosta on määrärahasta Smk 12,691: 38 siirtynyt käytettäväksi vuonna 1914.

Ratakadun kansakoulutalon sisäpuolisiin maalaustöihin riitti tarkoitukseen osotettu määräraha likimmittäin.

Sitä vastoin ei Bengtsärin keittiörakennuksen samanlaatuisia töitä voitu suorittaa budjetissa niitä varten olevalla 1,700 markan määrärahalla, vaan on tämä ylitetty Smk:lla 349: 45. Katsoen lai-

toksen hoidokkien laatuun ja heidän maanviljelys- ja puutarhastyöhönsä sekä mainitussa rakennuksessa vallitsevaan liikenteeseen täytyi välttämättä teettää eräät maalaus- ja siistimistyöt, joita ei ollut voitu edellyttää budjettia laadittaessa.

Eräitä Bengtsårin rakennusten muutostöitäkään ei voitu teettää budjettiin merkityllä 4,000 markan määrärahalla, vaan on näistä töistä ollut kustannuksia yhteensä Smk 4,763: 80. Määrärahan laskeminen liian alhaiseksi johtui pääasiallisesti siitä, että oli vaikea oikein arvata semmoisten töiden kustannuksia, joita teetettäessä usein osottautuu välttämättömäksi teettää muitakin arvaamattomia töitä.

Kallion kaupunginkirjastotalon sisäpuolinen maalaus suoritettiin loppuun vuonna 1913, mutta kun laskuja näistä maalaustöistä ei vielä ollut saapunut tilinpäätöstä tehtäessä, siirtyi määrärahan säästö, 8,611 markkaa, vuoteen 1914.

Erinäiset edellä mainitun kirjastotalon pihamaan tasotustyöt teetettiin kaupunginpuutarhurin toimesta, ja tarkoitukseen osotettu 1,500 markan määräraha osottautui likimain riittäväksi.

Lauta-aidan teettämisestä Vilhonkadun varrella olevain kaupungin tonttien ympärille oli kustannuksia Smk 586: 65 enemmän kuin budjetissa oli laskettu. Tämä johtui pääasiallisesti siitä, että puutavarain hinta oli kohonnut siitä lähtien, kun näiden töiden kustannusarvio laadittiin.

Väli aikaisten myyntikojujen y. m. teettämisestä Helsinginkadun vierelle, joita töitä varten oli osotettu 13,500 markkaa, oli kustannuksia kaiken kaikkiaan Smk 14,388: 21. Tämä määräraha ylititys johtui useista eri seikoista. Niinpä ei rakennuspaikka vielä ollut kunnossa töitä aloitettaessa, mikä seikka vaikeutti rakennustyötä. Lisäksi laitettiin eri rakennuksiin rahatoimikamarin määräyksestä sekä vesi- että sähkövalojohdot, minkä ohessa avonaiseen katokseen teetettiin lattia betonista, kaikki töitä, joita ei ollut edellytetty budjetin yhteydessä laaditussa kustannusarviossa.

Uusi veneenvartijatupa Elisabetintorin vierelle, uusi mukavuuslaitos Sörnäsän rantatien vierelle ja uusi mukavuuslaitos Katajanokan länsirantaan teetettiin likimain myönnettyillä rahamäärillä. Ensimmäisen rakennustyön määräraha ylitettiin Smk:lla 328: 84, toisen työn määrärahasta säästyivät Smk 37: 70 ja viimeksi mainitun työn määräraha ylitettiin Smk:lla 12: 77.

Kun Sörnäsän haararadan poikki Sturekadun vierelle suunniteltua siltaa ei teetetty kertomusvuonna, oli mahdoton lopullisesti määrätä Pääskylänkadun purkauskentän vierelle suunnitellun uuden mukavuuslaitoksen paikkaa. Vuonna 1913 siellä sentähden teetettiin ainoastaan eräitä vähäisiä alustavia töitä, niinkuin rakennusainei-

den höyläystä ja salvamista y. m., ja määrärahan säästö, Smk 1,161: 47, siirtyi vuoteen 1914.

Uuden mukavuuslaitoksen teettämisestä Eläintarhaan urheilukentän ja Fredrikssperin aseman välille sekä samanlaisen rakennuksen teettämisestä Humallahden laiturin vierelle oli kustannuksia likimittäin laskettu määrä. Edellisessä tapauksessa ylitettiin määräraha Smk:lla 326: 39, jälkimäisessä tapauksessa syntyi säästöä Smk 2: 40.

Jo vuonna 1912 alotettuihin Sörnäsän rantatien sekä Ruoholahden- ja Siltavuorenrannan virutushuoneiden rakennustöihin riitti laskettu 38,000 markan määräraha likimittäin. Näistä kolmesta työstä oli tilien mukaan kustannuksia Smk 38,288: 31.

Uusi kulkutautisairaala, uusi kunnallinen mielisairaala sekä erinäiset uuden työ- ja vaivaistalon uutisrakennukset (esimerkiksi kirkko), jota laitosta ruvettiin käyttämään tarkoitukseensa marraskuussa 1912, rakennettiin erikoisten rakennustoimikuntain silmälläpidon alaisina, mutta kaupunginarkkitehti on kuitenkin toiminut sekä kulkutautisairaalan että Forsbyn uuden työ- ja vaivaistalon johtavana arkkitehtinä.

Keittihuoneenrannan uusi tavaravaja, jota varten oli osotettu 20,000 markkaa, aiheutti kustannuksia Smk 19,538: 70. Eräiden vielä suorittamatta olevain vähäisten maalaustöiden loppuun saattamiseksi siirrettiin määrärahan säästö Smk 461: 30 vuoteen 1914.

Kun kysymystä uuden tavaravajan rakennuttamisesta Katajanokalle ei vuoden varrella lopullisesti ratkaistu, on ainoastaan erinäisiä piirustuksia laadittu ja eräitä vähäisiä alustavia töitä rakennuskysymyksen selvittämiseksi suoritettu, joista toimenpiteistä oli kustannuksia 1,428 markkaa. Määrärahan ylijäämä 98,572 markkaa siirtyi vuoteen 1914.

Vaakain ostamiseksi tavaravajoihin käytettiin myönnetystä 10,000 markan määrärahasta vuonna 1913 Smk 6,465: 20. Määrärahan ylijäämä Smk 3,534: 80 siirrettiin niinkään vuoteen 1914.

Kaupunginpuutarhan alueella Eläintarhassa teetettiin eräitä rakennustöitä, joiden kustannusarviot osottautuivat niukanlaisiksi. Niinpä on uuden vajarakennuksen määräraha ylitetty Smk:lla 76: 16, työpajahuoneen sisustusmääräraha Smk:lla 320: 16, uuden kasvihuoneryhmän sisustusmääräraha Smk:lla 476: 26, kaupungin vesilintujen rakennuksen määräraha Smk:lla 2,194: 18, kellarin rakennusmääräraha Smk:lla 2,106: 50 ja vihdoin aidan rakennusmääräraha Smk:lla 621: 30. Sitä vastoin säästyivät lämpöjohtoa vaille olevain uusien kasvisuojain rakennusmäärärahasta Smk 68: 09. Useimpain edellä lueteltujen määrärahojen ylitys johtui, niinkuin ylempänä mainittiin, siitä että kustannusarviot oli supistettu mah-

dollisimman vähiin ja että parhaallakaan tahdolla summat eivät riittäneet kustannuksiin.

Edellä mainittujen töiden lisäksi on kaupunginvaltuuston erikoisten määräysten johdosta teetetty seuraavat työt, nimittäin: Vanhankaupungin poliisivartiotuvan talli, määräraha 1,900 markkaa, kustannukset Smk 1,892: 63, säästö Smk 7: 37; Länsirannan tullihaaraosaston väliseinä, määräraha 1,100 markkaa, kustannukset Smk 1,017: 37; erinäiset eduskuntavaalien kustannukset Smk 354: 61; erinäiset Bengtsärin muutos- ja rakennustyöt, määräraha 10,000 markkaa, kustannukset Smk 10,096: 23, vajoaus Smk 96: 23; kunnan työväenasuntojen samanlaiset työt, määräraha Smk 7,479: 63, kustannukset Smk 7,479: 63; erinäiset Kivelän sairaalan ylimääräiset korjaus- ja maalaustyöt, määräraha 13,250 markkaa, kustannukset Smk 13,206: 80, säästö Smk 43: 20; työnvälitystoimiston huoneiston laajennus, määräraha 17,500 markkaa, kustannukset Smk 18,761: 30, vajoaus Smk 1,261: 30; Katajanokan odotusvaja, määräraha 500 markkaa, kustannukset Smk 427: 71, säästö Smk 72: 29; edellä mainitut Rantatorin kauppahallin korjaus- ja maalaustyöt määräraha 3,000 markkaa, kustannukset Smk 2,999: 98, säästö 2 penniä; uusi palomuri Sofiankadun varrella sijaitsevain kaupungin ja osakeyhtiö G. F. Stockmannin rakennusten välille, määräraha 2,000 markkaa, kustannukset Smk 2,046: 18, vajoaus Smk 46: 18; niinkään edellä mainitut myrskyn aiheuttamat, korttelissa n:o 181 sijaitsevain uimahuoneiden ylimääräiset korjaustyöt, määräraha 3,000 markkaa, kustannukset 3,000 markkaa; sekä vihdoin raatihuoneen erinäiset korjaukset, määräraha 4,450 markkaa, kustannukset 4,450 markkaa.

Sitä paitsi on lisäksi kaupunginvaltuuston, rahatoimikamarin y. m. kaupunginviranomaisten määräyksestä vuoden varrella osin teetetty, osin alotettu eräitä töitä, joita varten määrärahat on edeltäpäin maksettu kaupunginkassasta ja sittemmin pantu 1914 vuoden menosääntöön, nimittäin erinäiset majoituksesta Sörnäsissä johtuneet työt Smk 898: 08, palovaurioiden korjaus Oulunkylässä sijaitsevassa n. s. Paulinin huvilassa Smk 33: 85, Forsbyn työ- ja vaivaistalon vajo, lato, katos ja varastokellari (uuden työ- ja vaivaistalon rakennustoimikunnan toimesta) 170 markkaa sekä kansakoululasten puutarha Smk 2,438: 40.

Vuoden varrella on vihdoin töitä, joita varten määrärahat oli myönnetty jo edellisten vuosien menosäännöissä, osin jatkettu, osin saatettu loppuun. Näistä mainittakoon: kansakoululasten puutarha, määräraha Smk 3,395: 82, kustannukset Smk 3,395: 82; Eläintarhan urheilupaviljonki, alkuperäinen määräraha 10,000 markkaa, määrärahan ylijäämä vuonna 1913 Smk 9,816: 59, kustannukset Smk

11,192: 05, vajoaus Smk 1,375: 46; erinäisten kaupungin taloissa olevain sähköjohtojen uudistus, määräraha Smk 5,547: 97, kustannukset Smk 2,041: 84, säästö vuoteen 1914 Smk 3,506: 13, työ jatkuu; Hakaniementorin uusi kauppahalli, määräraha Smk 288,009: 22, kustannukset Smk 213,641: 33, säästö vuoteen 1914 Smk 74,367: 89, työ jatkuu; Marian sairaalan höyrykattilain uudestirakentaminen, määräraha Smk 7,494: 60, kustannukset Smk 7,666: 22, vajoaus Smk 171: 62; rekisteritoimisto vaivashoitohallituksen huoneistoon, määräraha Smk 1,135: 11, kustannukset Smk 1,191: 50, vajoaus Smk 56: 39; erinäiset ent. Stockmannin talon korjaukset, määräraha Smk 4,856: 85, kustannukset Smk 4,906: 80, vajoaus Smk 49: 95; erinäiset Humaliston sairaalan korjaukset, määräraha Smk 4,687: 20, kustannukset Smk 4,668: 62, säästö Smk 18: 58; Kaivuhuoneen samanlaiset työt, määräraha 6,053 markkaa, kustannukset Smk 6,341: 13, vajoaus Smk 288: 13; Rikhardinkadun kansankirjastotalon tuuletuslaitoksen parantaminen, määräraha Smk 4,595: 46, kustannukset (insinööri R. von Nandelstadin laatima uusi erikoissuunnitelma) 300 markkaa, säästö vuoteen 1914 Smk 4,295: 46, työn teettäminen lykkääntynyt siksi, kunnes kysymys kirjastotalon lisärakennuksesta tulee lopullisesti ratkaistuksi; poliisimaneesin pukeutumishuone, määräraha 375 markkaa, kustannukset Smk 344: 53, säästö Smk 30: 47; höyrymankelin osto Marian sairaalaan, määräraha 5,560 markkaa, kustannukset Smk 6,563: 86, vajoaus Smk 1,003: 86; sekä vihdoin sähköjohtojen osto rakennuskonttorin nykyiseen huoneistoon ynnä holvin laittaminen kaupungingeodeetille ja revisionikonttorille, määräraha Smk 2,896: 87, kustannukset Smk 269: 24, säästö Smk 2,627: 63.

Lisäksi on vuoden varrella laadittu suuri joukko piirustuksia ja luonnoksia, joista mainittakoon: erinäiset Hakaniementorin kauppahallin sekä kulkutautisairaalan rakennusten X, XI ja XII yksityiskohtaiset piirustukset, koko kulkutautisairaalaryhmän sisustuspiirustukset, uuden työväenopistotalon, Eläintarhankadun ja Punavuorenkadun uusien kansakoulutalojen luonnospiirustukset sekä Töölön kansakoulutalon uudet luonnospiirustukset, kaupunginpuutarhan alueelle Eläintarhaan teetettävään lintuhuoneen ja uusien kasvihuoneiden luonnospiirustukset, Keittohuoneenrantaan teetettävän avonaisen tavarakatoksen pää- ja työpiirustukset, Forsbyn työ- ja vaivaistalon ruumishuoneen, vajan, ladon, katoksen ja varastokellarin sekä Katajanokan uuden tavarakatoksen pääpiirustukset, työväenasuntojen mallisuunnitelmat, erinäiset Forsbyn työ- ja vaivaistalon kirkon alttarin, kruunujen, penkkien y. m. piirustukset, Harjutorin kauppahallin ja virutushuoneiden pääpiirustukset, Elisabetintorin veneenvartijatuvan työ- ja yksityiskohtaiset piirustukset sekä moniaiden mukavuuslaitosten, vajain, vartijakojujen

y. m. vähäisempäin töiden, rakennusmuutosten y. m. piirustukset.

Sitä paitsi on teknillisten laitosten varalle laadittu erinäisiä piirustuksia, niinkuin sähkölaitoksen käyttöhenkilökunnan asuinrakennuksen, kaasulaitoksen ja samaten vesijohtolaitoksen työparakennuksen, viimeksi mainitun laitoksen erinäisten muutosrakennusten y. m. piirustukset.

Kaupungin yleisten töiden hallitus myönsi kaupunginarkkitehdille 900 markan matka-apurahan, joten hän sai tilaisuuden kuukauden aikana (kesä—heinäkuulla) tehdä ulkomaisen opintomatkan. Matkalla käytiin m. m. seuraavilla paikkakunnilla: Tukholmassa, Gööteporissa, Helsingborgissa, Malmössä, Kööpenhaminassa, Berlinissä ja Leipzigiissä, jossa viimeksi mainitussa kaupungissa tutkittiin siellä paraikaa avoinna olevaa yleistä kansainvälistä rakennusalan näyttelyä. Erityistä huomiota pantiin matkan varrella etusijassa teurastamoihin, sairaaloihin ja koulurakennuksiin ja erikoisen tarkasti tutkittiin uusia sairaalarakennuksia Tukholmassa (Oscar- ja Sofia-säätiö sekä Årstavikenin lastensairaala), Gööteporissa (raajarikkoislaitos), Malmössä (uusi kulkutautisairaala), Kööpenhaminassa (valtion- ja Bispebergin hospitaalit), sekä Nykjöbingissä (uusi, tuohon aikaan alotettu mielisairaala).

Kaupunginasemakaava-arkkitehdin vuodelta 1913 antama kertomus oli seuraava:

Suuri osa kaupunginasemakaava-osaston toiminnasta vuonna 1913 on ollut kohdistettuna Vallilan ja Pakaan uusien työväenkaupunginosain asemakaavain sekä niihin kuuluvain rakennusjärjestysehdoitusten laatimiseen. Tässä yhteydessä on osasto valmistanut sekä suunnitelman Vallilan ja Hermannin nykyisten asemakaavain järjestelemiseksi että teollisuusalueen järjestämiseksi Pakaaseen Sörnäsän haararadan varrelle, ja on hallitukselle annettu erinäisiä kirjallisia lausuntoja kaikista näistä ehdotuksista.

Kaupunginvaltuuston hyväksyttyä erään Meilansin alueen aikaisemmin laaditun kaupunginasemakaavaehdotuksen on osasto vuonna 1913 laatinut mainitun asemakaavan piirustukset lopulliseen muotoon minkä ohessa hallitukselle on annettu lausunto kysymyksestä, olisiko Meilansin tontit myytävä vai annettava vuokralle. Kaupunginasemakaavanmuutos on laadittu Helsingin-, Fleming- ja

Kaupungin-
asemakaava-
osasto.

Pengerkadun ympäröimää X kaupunginosan aluetta varten, joka käytettäisiin osittain huvilarakennusten paikaksi, sekä Laivurikatua koskeva kaupunginasemakaavanmuutos vastaisen kirkon tontin erottamiseksi nykyisestä n. s. Tehtaanpuistosta.

Osaston piirustuskonttorissa vuoden varrella suoritetuista suurenlaisista suunnittelutöistä mainittakoon suunnitelma laajan ratsastus- ja ravikilpailuradan teettämiseksi Gumtähteen, ehdotus Sörnäsän panimoalueen jaoitukseksi sekä ehdotus Suomen metsästyshdistyksen ampumaratain asemakaavaksi. Kaikkien näiden ehdotusten ohessa on annettu perustellut kirjalliset lausunnot.

Käsiteltäessä moniaita muita hallituksen kaupunginasemakaava-arkkitehdin valmisteltavaksi antamia asioita on laadittu kirjalliset promemoriat, jotka m. m. ovat koskeneet Uudenmaan läänin hevostävyänyhdistyksen anomusta Oulunkylän ravikilpailuradan alueen vuokran pitentämisestä, hallituksessa nostettua kysymystä kaupunginasemakaavainsinöörinviran perustamisesta rakennuskonttoriin, kysymystä „Tivolin“ perustamisesta Helsinkiin (piirustusten kera), Töölön sokeritehdas-osakeyhtiön anomusta Töölön palstan n:o 46 vuokran pitentämisestä (piirustusten kera), osakeyhtiö Futuran tarjousta myydä kaupungille Aleksanterinkadun tontit n:ot 16 ja 18.

Sangen paljon huolta pantiin kaupunginasemakaava-osastolla Leipzigin „Baufach“-näyttelyyn vuonna 1913 aiottujen n. s. yhteinäisyyskaavain laatimiseen, jommoisia kaavoja näyttelyn johtaja oli pyytänyt. Tämän työn tuloksena olivat seuraavat 11 Helsinkiä koskevaa ja mainittuun näyttelyyn lähetettyä kaavaa:

	Mittakaava.
1) Grundbesitzkarte	1 : 25,000
2) Grünplan	1 : 25,000
3) Bodenwertkarte	1 : 25,000
4) Karte der Gewerbe und Industrien	1 : 10,000
5) „ „ Verkehrseinrichtungen	1 : 10,000
6) „ „ Baugrundverhältnisse	1 : 25,000
7) „ „ Grünflächen und Gebäude für Gesundheit, Unterricht und geistiges Leben ..	1 : 10,000
8) Karte der Wohndichte	1 : 10,000
9) „ des öffentlichen Lebens	1 : 5,000
10) „ der Bebauungshöhen	1 : 25,000
11) „ „ Verkehrsstärke	1 : 25,000

Kaikki nämä kaavat ovat edelleen ulkomailla Saksan suurkaupunkien toimeenpanemassa „Wander-Ausstellung“-näyttelyssä.

Pietarissa vuonna 1913 toimeenpantua terveysthoidollista näyttelyä varten kaupunginasemakaava-osastolla niinkään laadittiin

eräitä piirustuksia, nimittäin jäljennös Meilansin kaupunginasemakaavasta sekä vastaisen kaupunginosan lintuperspektiivinen tutkimus, hallituksen ehdottaman keskuspuiston ynnä Helsinkiä ympäröivän metsä- ja puistovyöhykkeen kartta sekä kaupungin asustiheyskartta. Tästä kokoelmasta lienee kaupungille näyttelyssä annettu kunniakirja.

Paitsi varsinaisessa virkatyössään osaston konttorissa on kaupunginasemakaava-arkkitehti toiminut kaupungin ja muiden viranomaisten asettamissa erinäisissä valiokunnissa, joista mainittakoon Helsingin uutta rakennusjärjestystä laatimaan asetettu valiokunta, maamme kaupunkien rakennussääntöehdotuksesta lausuntoa antamaan asetettu valiokunta, kaupungin ja valtionrautateiden välistä maanvaihtokysymystä valmistelemaan asetettu valiokunta, Pakaan teollisuustonttikysymystä valmistelemaan asetettu valiokunta sekä kaupungin yleisten töiden hallituksen asettama Hertonäsin ostokysymystä valmisteleva valiokunta.

Lopuksi mainittakoon, että apulais-kaupunginasemakaava-arkkitehti kesäkuussa 1913 kaupungin kustannuksella teki opintomatkan Dresdeniin, Leipzigiin, Pragiin, Wieniin, Budapestiin, Müncheniin, Berliniin ja Kööpenhaminaan, jolloin hän tutki eräitä kaupunginasemakaavataidetta koskevia kysymyksiä, kävi Leipzigin näyttelyssä ja useiden edellä lueteltujen kaupunkien kaupunginasemakaavakonttoreissa sekä hankki tietoja ja antoi rahatoimikamariin selonteon Saksan kaupunkien autobus-liikenteestä. — Kaupunginvaltuuston kaupunginasemakaava-arkkitehdille myöntämää 700 markan matka-apurahaa Gentissä vuonna 1913 pidetyssä ensimmäisessä kansainvälisessä kaupunkikongressissa käyntiä varten tämä perheessään sattuneen taudintapauksen johdosta voinut käyttää.

Kaupunginpuutarhurin antama kertomus vuodelta 1913 oli seuraavaa sisällystä:

Vuosi 1913 oli kasvullisuudelle suotuisa, ja puutarhahoidossa tarpeelliset erinäiset työt voitiin suorittaa ajallaan. Sittenkun sekä puutaimistojen että kaupunginpuutarhan maa-alueet on pantu hyvään viljelyskuntoon, on suurempaa huolta voitu panna kasviviljelyksiin eri alueilla. Nykyään muodissa olevain yrttimäisten, monivuotisten kasvien lukua on paljon lisätty ja vanhempain tällaisten kasvien sijaan istutettu uusia, niin että kaupunginistutukset näihinkin kasveihin nähden tyydyttävät ajan vaatimukset. Mainita sopii, että kaupunginpuutarhassa on istutettuina vastaisen

Istutukset.

viljelyksen varalle 43,000 tainta. Puutaimistoissa taas oli 1,300 valmista puuta, 3,755 runkoemää uusien puiden kasvattamista varten, 15,244 kukkapensasta sekä 3,457 neulaskasvia. Vuoden varrella on eri istutuksiin istutettu: 18 neulaskasvia, 111 lehtopuuta, 2,418 kukkapensasta, 7,512 monivuotista kasvia sekä 41,768 kasvihuoneissa ja hyötylavoissa kasvatettua lehti- ja kukkakasvia. Edellisenä vuonna käytettiin viimeksi mainittuja kasveja huomattavasti enemmän eli 77,984, mikä johtui siitä, että kaktukset silloin olivat istutettuina Runeberginpatsaan ympärille ja että niitä ylipäätään pienemmän kokonsa johdosta tarvittiin lukuisempia kuin mitä olisi ollut laita tavallisia kukkakasveja käytettäessä.

Kustannukset
istutuksista,
puutaimistoista
y. m.

Kunnossapitomäärärahasista, 109,550 markasta, säästyi Smk 231:82, ja oli alempana mainituista istutuksista, puutaimistoista, kasvihuoneista y. m. kustannuksia seuraavat määrät:

Ainespiha.....	Smk	988: 21
Aleksanteri II:n patsas	”	887: 59
Ateneum	”	393: 73
Eiranpuistikko	”	2,164: 20
Elisabetinpuistikko	”	802: 32
Eläintarha	”	5,247: 30
Erottajanpuistikko	”	456: 26
Esplanadit	”	14,658: 07
Fredrikintori	”	125: 19
Hakasalmi ja Hesperia	”	1,288: 07
Haudat	”	619: —
Kaisaniemi	”	4,691: 18
Kaivopuisto	”	18,462: 66
Kapteeninkadunpuistikko	”	462: 99
Kasvihuoneet	”	15,011: 14
Katajanokanpuistikot	”	3,484: 56
Kaupunginpuutarha	”	3,039: 70
Kirurgisen sairaalan istutukset	”	827: 41
Konstantininkadun puistikko	”	69: 36
Korttelin n:o 127 puistikko	”	597: 29
Koulutori	”	1,081: 33
Lapinlahdenpuistikko	”	412: 04
Lönnotinpuistikko	”	413: 15
Marian sairaalan istutukset	”	1,535: 43
Punanotko	”	3,183: 29
Puutaimistot	”	3,158: 57
Ritarihuoneenpuistikko	”	462: 98
Runeberginpatsas	”	404: 87

Simonpuistikko	Smk	541: 58
Suomen pankin istutukset	”	317: 43
Säätytalonpuistikko	”	1,089: 98
Teknillisen korkeakoulun puistikko	”	420: 08
Tokantori	”	998: 01
Ullanlinnanvuoret	”	15,072: 39
Vanhan kirkon puistikko	”	2,201: 30
Sekalaista	”	3,749: 52
Yhteensä Smk		109,318: 18

Kivelän sairaalan viereisten istutusten kunnossapitoon, jota varten budjetissa oli 2,000 markkaa, on käytetty Smk 1,993: 05 pääasiallisimmin paikan puhtaanapitoon, nurmien ja käytävien hoitoon sekä vaatimattomain kukkasistutusten laittamiseen.

Eläintarhan urheilukentän järjestysmiehen palkkauksesta oli menoja 750 markkaa myönnettyjen 600 markan sijasta, ja johtui määrärahan ylitys siitä, että järjestysmiehen vartioimisaikaa rahatoimikamarin määräyksestä pitennettiin.

Edellä mainitun urheilukentän kunnossapitoon oli osotettu 1,000 markkaa ja kustannuksia oli 989 markkaa.

Punanotkon leikkikentän kunnossapidosta oli kustannuksia Smk 500: 24 määrärahan ollessa 500 markkaa.

Haapaniemen istutuksessa sijaitsevan urheilukentän kunnossapitomäärärahaa 800 markasta käytettiin Smk 795: 98.

Polttoaineiden hankkimiseksi kaupunginpuutarhan asuinrakennuksiin osotetusta 1,500 markan määrärahaa käytettiin Smk 1,223: 55.

Erinäisten kaupunginpuutarhan huoneistojen lämmitykseen ja siivoamiseen osotetuista 400 markasta käytettiin Smk 397: 28.

Erinäisten kaupunginpuutarhan huoneistojen valaistuksesta oli kustannuksia Smk 31: 16 menosäännössä olevan määrärahan 150 markan lisäksi.

Työ talvipuutarhassa on pääasiassa käsittänyt kukkaskoris-Talvipuutarha. teiden saattamista vaihtelevaan ja miellyttävään asuun. Vuonna 1913 kävi talvipuutarhassa 26,891 henkilöä. Talvipuutarhan kunnossapitoon oli osotettu 7,000 markkaa ja kustannuksia oli Smk 6,925: 31.

Tallipalvelijaston palkkaamiseen, hevosten rehujen ostoon y. m. kaupunginpuutarhan tallin menoihin oli osotettu 6,300 markan määräraha, mutta tämä ylitettiin Smk:lla 698: 58. Mainittu lisäkustannus johtui siitä, että täytyi 800 markalla ostaa uusi hevonen erään vanhan hevosen sijaan, joka vuoden loppupuoliskolla sairastui ja eläinlääkärin määräyksestä täytyi teurastaa. Teurastetusta Kaupunginpuutarha.

hevosesta saadut 85 markkaa sekä karjanvakuutusyhtiön maksamat 250 markkaa on toimitettu rahatoimikonttoriin.

Kaupunginpuutarhassa kohta talvipuutarhan länsipuolella sijaitsevain kolmen vanhan kasvihuoneen korjausta ei toimitettu, syystä että niiden lähempi tutkimus osotti, että tähän korjaukseen osotettu 2,500 markan määräraha täytyisi tuntuvasti ylittää, syystä että rakennukset olivat ylen lahoja. M. m. olisi täytynyt kokonaan purkaa ja rakentaa uudestaan rakennusten puukatot. Ei myöskään pidetty kaupungille edullisena näihin kasvihuoneisiin panna mainittavia kustannuksia, koska ne aikaisemman päätöksen mukaan kohdakkoin kokonaan poistettaisiin ja niiden sijaan rakennettaisiin uudet kasvihuoneet kaupunginpuutarhan uuden kasvihuoneryhmän yhteyteen. Mainittu 2,500 markan summa siirtyi sentähden vuoteen 1914 käytettäväksi kaupungin yleisten töiden hallituksen vastedes lähemmin määrättävään tarkoitukseen.

Alpin kunnossapito.

Alpissa rakennettiin uudestaan kahdet puuportaat, toimitettiin päivittäinen siivoaminen sekä korjattiin tarpeen mukaan käytäviä ja nurmia, joista töistä oli kustannuksia Smk 1,499: 16. Tarkoitusta varten oli 1,500 markan määräraha.

Nurmien ja käytävään y. m. uudistus.

Vanhempain nurmien ja käytävään uudistuksesta oli kustannuksia Smk 4,499: 49, jolla summalla Suomen pankin puistikon käytävät tasotettiin uudestaan ja eri istutusten kävelytiet korjattiin, minkä ohessa Ullanlinnanvuoren eteläosan nurmet kaivettiin uudestaan. Osotettu määräraha oli 4,500 markkaa.

Aitain kunnossapitoon oli budjetissa osotettu 3,500 markan määräraha, josta aitakeppien ja -langan ostoon sekä niiden maa-laukseen ja korjaukseen käytettiin 3,366 markkaa.

Mullanvalmistus.

Mullanvalmistusta kaupunginistutuksia varten toimitettiin Savilan puutaimistossa, jossa 600 m³ multaa pantiin varastoon, minkä ohessa edellisinä vuosina Mäntymäen pohjoispuolelle sijoitetut multavarastot muokattiin uudestaan. Määräraha oli 3,500 markkaa ja kustannukset nousivat Smk:aan 3,496: 26.

Hyötylavoihin tarvittavan lannan ostoon meni määrärahasta, 650 markasta, ainoastaan 520 markkaa.

Kaupungin vesilinnut.

Kustannuksia kaupungin vesilintujen hoidosta oli Smk 1,004: 63 määrärahan ollessa 1,000 markkaa.

Puutarhasohvat.

Puutarhasohvain korjaukseen oli osotettu 2,200 markkaa, mutta määräraha ylitettiin Smk:lla 29: 80.

Työkalut.

Työkalujen ostoon ja korjaukseen oli myönnetty 2,500 markan määräraha ja kustannuksia oli Smk 2,460: 73.

Vedenkulutus.

Kaupungin kaikkien istutusten, kasvihuoneiden y. m. vedenkulutuksen korvaukseksi oli vesijohtolaitoksen laskelmain mukai-

sesti menosääntöön pantu 12,000 markkaa, mutta tämä määräraha ylitettiin Smk:lla 206: 46.

Alempana mainittuihin paikkoihin sijoitettiin seuraavat määrät vesiposteja, nimittäin: Eiranpuistikoon 2, Punanotkoon 1, kortteiliin n:o 127 3 sekä kaupunginpuutarhaan 2. Näistä oli kustannuksia menosääntöön pantu määrä eli 7,250 markkaa.

Vesipostit.

Myönnetyllä määrärahalla, 1,300 markalla, ostettiin 10 lehtopuiden suojustistikkoa. Kaikki nämä ristikot pantiin Henrikin-esplanadiin nuorempien puiden ympärille.

Lehtopuiden suojustistikot.

Lehtikasvien ostoon myönnetystä 4,000 markan määrärahasta käytettiin Smk 3,982: 68, jolla summalla hankittiin 58 lehtikasvia 13 eri lajia.

Lehtikasvien osto.

Sittenkun louhinta- ja tasotustyöt oli hyötylavapihan pohjoispuolisella paikalla suoritettu, rakennettiin sinne 4 uutta lämpöjohdotonta kasvisuojaa, joista kahteen tehtiin seinät sementistä sekä katto puusta ja lasista. Muut kaksi rakennettiin yksinomaan puusta ja lasista. Näitä rakennuksia varten oli 5,000 markan määräraha, ja kustannuksia oli Smk 4,931: 91.

Uusien kasvisuojain rakentaminen.

Eläintarhan vastaisten, kaikkiaan neljän lammikon alueella kaivettiin 3 lammikkoa valmiiksi 1—2.5 metrin syvään. Paikan kaltevuuden ja septic-tankkien laskusäiliön korkeusaseman johdosta täytyi lammikot sijoittaa eri tasoihin erotettuina toisistaan betonimuureilla, joista yksi täytyi rakentaa kokonaista 3 m. korkea. Ylimpänä sijaitsevaan lammikkoon laitettiin suihkukaivo, joka tuo lammikkoihin raitista vettä ja laimentaa alimmassa lammikossa olevaa septic-tankeista laskevaa viemäriverettä. Paitsi tuottamaansa terveydellistä hyötyä on tämä raitis vesi suihkukaivona ja suihkuina todellisena kaunistuksena paikalla. Maan savisen laadun johdosta kohtasi työn suoritus erinäisiä vaikeuksia. M. m. täytyi laajaperäisesti paaluttaa rannat niiltä kohdin, mihin muurit oli rakennettava. Rantain lujittamiseksi paalujen sisäpuolelta laskettiin alimman lammikon ympärille puunrunkoja, jotka kuormitettiin isonlaisilla kivillä. Edellä mainituista töistä, jotka aloitettiin heinäkuun 22 päivänä ja jatkuivat vuoden loppuun, oli kustannuksia kaikkiaan Smk 31,166: 15 eli Smk 8,166: 15 enemmän kuin oli myönnetty, syystä että viimeksi mainittu summa käytettiin hätäaputyöhön vuoden jälkipuoliskolla. Ylityssumma pantiin maksettavaksi 1914 vuoden määrärahasta.

Eläintarhan lammikot.

Eläintarhassa toimitettiin raivaustöitä Fredriksperin ja kehätien välisellä isonlaisella alueella, niin että puistoyleisö nyttemmin entistä paremmin voi käyttää tätä puiston osaa. Työkustannuksia oli Smk 3,996: 96 määrärahan ollessa 4,000 markkaa.

Eläintarhan raivaustyöt.

- Punanotkon tasotus- ja istutustyöt. Punanotkon tasotustyöt suoritettiin loppuun vuonna 1913, jota vastoin istutustyöt jätettiin kevääseen 1914, jotta paikalle ajettu täyteaineet ja maa sillä välin ehtisivät saada nurmelle tarpeellisen lujuuden. Jäljellä olevain töiden teettämiseen varattiin osotetusta 13,350 markan määrärahasta Smk 1,638: 62.
- Haapaniemen istutus. Haapaniemen tasotustyöt niinkään saatettiin loppuun, jota vastoin istutustyö vastamainitusta syystä jätettiin kevääseen 1914. Kustannukset, jotka olivat aivan vähäpätöiset, voitiin suorittaa kunnossapitovaroista. Vuosimäärärahasta, 4,000 markasta, käytettiin Smk 3,989: 21.
- Eiranpuistikko. VI kaupunginosassa Tehtaan- ja Laivurikadun kulmauksessa suoritettiin tasotus- ja istutustyöt loppuun, lukuunottamatta vähäistä osaa istutuksen kaakkoiskolkkaa. Puistikko, joka järjestettiin mittausopilliseen tyyliin, varustettiin kasveilla, joiksi laajassa mitassa käytettiin n. s. monivuotisia kasveja, joita istutettiin keski-osan ympäri kulkevaan penkereeseen, johon sitä paitsi istutettiin runkosyreenejä. Kumpaiseenkin päätekohtaan laitettiin isonlaisia ruusuryhmiä. Edellä mainituista töistä oli kustannuksia Smk 5,781: 26 määrärahan ollessa 5,800 markkaa.
- Korttelin n:o 127 puistikko. Korttelin n:o 127 puistikon tasotus- ja istutustöiden loppuun saattamiseksi oli osotettu 3,100 markkaa, josta summasta käytettiin Smk 3,038: 54.
- Kaivopuisto. Kaivopuiston tasotus- ja istutustöiden jatkamiseksi oli budjettiin merkitty 8,000 markkaa, mutta pelkästään ensinmainitusta työstä oli kustannuksia 8,017: 10. Vanhan rintavarustuksen eteläpuoliseen puiston osaan laitettiin kävelyteitä ja niiden välisille kentille on ajettu paljonlaisesti multaa, jota vielä tarvitaan suuret määrät, ennenkuin istuttamisen voi toimittaa.
- Kaisaniemen puisto. Kaisaniemessä jatkettiin tasotus- ja istutustöitä. Puiston itäosaan kuljetettiin suuret määrät tekeytyneitä katurikkoja ja multaa levitettäväksi erinäisiin nurmien osiin. Niinkään kuljetettiin täytettä ja savihiekkaa kahdelle Kasvitieteellisen puutarhan eteläpuolella sijaitsevalle leikkikentälle, jotka täydellisesti tasotettiin. Vilhonkadulta teetettiin puistoon tie ja sen lähin ympäristö pantiin kuntoon. Syksympänä kynnettiin vastaiset nurmialat uudestaan, niin että ne olivat valmiit tasotettaviksi keväällä 1914. Kun tarjoutui suotuista tilaisuus mullan saantiin, käytettiin sen kuljetukseen ynnä muihin sen yhteydessä oleviin töihin Smk 2,218: 39 myönnettyjen 30,000 markan lisäksi. Ylityssumma pantiin maksettavaksi 1914 vuoden määrärahasta. Vilhonkadun erottama Kaisaniemen puiston kaakkoisosan kolmiomainen alue tasotettiin, minkä jälkeen siihen kylvettiin heinäsiementä.

Savilan puutaimistossa jatkettiin töitä; 2,238 kuormaa multaa ajettiin alavaan luoteisosaan, minkä jälkeen mainittu alue salaojitettiin ja tasotettiin, joten se nyttemmin on valmis käytettäväksi puutaimistoksi. Määrärahasta, 2,500 markasta, käytettiin Smk 2,489: 83.

Savilan puutaimisto.

Engeltorin ja sen eteläpuolisten istutusten järjestämiseksi käytettiin osotetun 15,000 markan määrärahan lisäksi Smk 8,713: 48 louhintatöihin sekä tukimuurien teettämiseksi Armfelttien varrelle. Nämä työt teetti rakennuskonttorin insinööriosasto.

Engeltori.

Laiurikadun ja Speranskien kulmauksessa olevan istutuksen järjestämistyöt ovat olleet ainoastaan valmistavaa laatua, niin että osa sikäläistä notkelmaa on täytetty, josta työstä oli kustannuksia Smk 1,067: 88. Määrärahasta, 1,500 markasta, säästyi siis Smk 432: 12, joka summa siirtyi vuoteen 1914.

Laiurikadun ja Speranskien kulmauksessa oleva istutus.

Kallion Viidennen linjan istutusten järjestämistyö oli alustavaa laatua ja käsitti pääasiassa täyteaineiden hankkimista. Osotetusta 14,100 markan määrärahasta käytettiin ainoastaan Smk 7,593: 40.

Kallion Viidennen linjan viereinen istutus.

Puistosohvain hankkimiseen oli osotettu 2,500 markan määräraha, josta käytettiin Smk 2,490: 35 70 tavallisen sohvan, 15 penkin ja 1 kehänmuotoisen sohvan hankkimiseen.

Puistosohvat.

Kelkkaratain laittamiseen osotettua 3,000 markan määrärahaa ei sopimattomain säiden johdosta sekä lumen puutteessa voitu käyttää.

Kelkkaradat.

Heinäkuussa teki kaupunginpuutarhuri myönnettyillä matkavaroilla opintomatkan Englantiin tutustuakseen siellä puutarhaviljelykseen. Englantilaiset ovat vanhastaan tunnettuja eteviksi esteetikoiksi ja puutarhanystäviksi. Englantilainen puutarhataide eroaa monessa kohden muualla Euroopassa vallitsevasta puutarhataiteesta.

Kaupunginpuutarhurin opintomatka.

Lontoon yleiset puistot ovat yleensä tavattoman laajoja. Ollessaan tuollaisen laajan puistolaitteen keskuksessa luulisi olekelevansa jollakin etäisellä Englannin maaseudulla kaukana kaupungista. Eteen avautuu laajoja niittyaloja, missä tuolla täällä kasvaa suuret ryhmät muhkuraisia tammia ja kastanjoita. Pensaseli n. s. alikasvullisuutta on tuskin ensinkään. Nurmille saa yleisö, eräitä poikkeuksia lukuunottamatta, vapaasti astua. Suuria hirvi- ja lammaislaumoja kuljeskelee puistoissa — luonnonkuva on täydellinen. Tuolla täällä on kukkatarhoja järvineen tahi lammikkolaitteineen. Näissä paikoissa etsii vaeltaja mielellään lepoa ja virkistystä rasittavan kävelyn jälkeen. Silmäänpistävimmit englantilaisissa puistikoissa ovat kuitenkin urheilukentät, missä vilisee nuorisoa. Nämä kentät ovat enimmäkseen laajoja nurmi-

aloja, joita saa käyttää ainoastaan muutaman tunnin päivässä, jotta nurmi ei vahingoitu. Muut nurmialat, joita saa vapaasti käyttää päivän umpeen, ovat enimmäkseen täpläisiä ja rumia. Varsinaisten urheilukenttään kunnossapito vaatii suuria kustannuksia, syystä että ne miltei päivittäin täytyy telata ja leikata. Englantilaisissa puistoissa ansaitsevat vielä mainitsemista keinolliset lammikot, joissa yleisö saa maksutta kylpeä, sekä järvet, joissa saa purjehtia yksinomaan pienoiskokoisilla veneillä. Kaikki Lontoon puistot suljetaan pimeään tullen. Syynä tähän aikaiseen sulkemiseen ei ole se, ettei poliisi voisi valvoa rikoksentekejiä ja roskaväkeä, joita saattaisi piilottautua puistoihin pimeään tultua, vaan päin vastoin se, että tahdotaan estää nuorisoa käyttämästä näitä puistoja kuherruspaikkoina, mistä voisi olla vahinkoa sen siveellisyydelle.

Lontoon, ehkäpä koko maailman, huomattavin puutarha on epäilemättä Kew garden. Täällä on edustettuna englantilainen puistotaide suuremmoisimmassa muodossaan. Paitsi kasviopilliselta kannalta suunnattoman runsasta kasvistoa on täällä suurisuuntaisia kasvihuoneryhmiä, kivikokoelmia ja kasvimuseoita, kaikki mitä täydellisimmässä muodossa.

Vähän matkan päässä Lontoosta sijaitsee Hampton court. Linnaa sitä ympäröivine puutarhalaitteineen voivat englantilaiset katsoa kallisarvoiseksi kansallisomaisuudeksi. Puutarha, joka on rakennettu mittausopilliseen tyyliin valtavine kukkaslaitteineen ja iäkkäine taxus-puineen, on lontoolaisten rakkain kävelypaikka. Viehättävin näköala on „the long walk“ nimiseltä rintavarustukselta yli Thames-virran uivine puutarhoineen ja huvimajoineen. Hyvä perspektiivinen vaikutus on „the long water“ nimisellä, suunnattoman suurella, suorakaiteen muotoisella kaivetulla lammiolla.

Holland housen suuressa puutarhanäyttelyssäkin käytiin. Täällä vasta voi oikein tutustua Englannin kukkasmaailmaan. Näytteillä oli esimerkiksi orkideoja miljoonain arvosta, kiinalaisia kasvikkokoelmia, mallipuutarhoja y. m., sanalla sanoen: puutarhaviljelyksen kaikki suunnat olivat edustettuina. Erittäin ilahduttavaa oli nähdä, millä mielenkiinnolla yleisö tutustui näytteille pantuihin tuotteisiin. Edelleen käytiin Regent's parkin ruusunäyttelyssä, missä oli satoja muodoltaan ja väriltään mitä täydellisimpiä ruusu-uutuuksia. Tutustuttuaan Lontoon puistolaitoksen hallintoon ja käytyään huomattavimmissa puutarhaliikkeissä sekä silmäiltyään Lontoon merkillisimpiä nähtävyyksiä jatkoi kaupunginpuutarhuri matkaansa Brightonin, „London by sea“.

Sieltä suunnattiin matka Englannin kanavan poikki Ostendeen ja sitten Gentiin, missä käytiin maailmannäyttelyssä. Jo sil-

mäys näyttelyn valtavaan kasvitarhapalatsiin riitti saattamaan katsojan elävästi vakuutetuksi niistä tuntuista rahavaroista ja siitä valveutuneesta harrastuksesta, millä täällä työskennellään puutarhaviiljelyksen edistämiseksi. Mainita sopii, että Gentissä on kokonaista 1,000 kauppapuutarhaa, jotka pääasiallisimmin lähettävät palmuja Etelä-Amerikkaan. Gentistä jatkui matka Düsseldorfin ja Hampurin kautta Kööpenhaminaan, missä tutkittiin puutarhasiirtoloja.

Puhtaanapito-osaston johtajan antama kertomus vuodelta 1913 oli seuraava:

Kaupungin puhtaanapito käsittää kaksi eri osastoa, katujen puhtaanapidon ja yleisen käymäläin puhtaanapidon.

Katujen puhtaanapitomääräraha oli vuonna 1913 kaikkiaan 372,980 markkaa, ja on siitä käytetty Smk 359,087: 12, joten siis jällelle jäi Smk 13,892: 88, vastaten pääasiassa sitä 15,000 markan määrärahaa, minkä kaupunginvaltuusto kaupungin yleisten töiden hallituksen joulukuun 4 päivänä tekemästä esityksestä myönsi, sen johdosta että keskikaupungin katujen kastelua sekä mukavuuslaitosten ja käymäläin puhtaanapitoa varten osotetut määrärahat oli ylitetty. Kaikkiaan pidettiin puhtaana noin 1,133,000 m² katu-alaa, jota vuoden varrella oli lisäksi tullut 62,820 m². Mainitun katualan puhtaanapidosta kasteluineen oli kustannuksia 25.65 penniä m²:ltä. Katujen puhtaanapidossa on vuoden varrella n. s. paikallislakaisu saatettu yhä yleisempään käytäntöön. Paikallislakaisu on toimitettava siten, että katu on alinomaa puhtaassa kunnossa, toisin sanoin hevosenlanta ja muut jätteet on koottava, ennenkuin liikenne on niitä ehtinyt levittää hajalleen. Paikallisten kadunlakaisijain varusteet käsittävät kevyet rattaat sekä piazzava-luudan kaavirautoineen; Helsingissä käytännössä olevain purgator-mallisten rattaiden johdosta on nimittäin lapio tarpeeton. Vuoden varrella on hankittu lisää 4 uutta kasteluvaunua.

Katujen puhtaanapito.

Katujen puhtaanapitokustannukset jakautuivat seuraavain pääeräin kesken:

Kaupungin rantasilloilla olevain tavarakatoksien sekä kauppahallien ynnä Aleksanterinkadun talon n:o 1 ja Länsirannan talon n:o 10 puhtaanapito	Smk	7,874: 05
Kaatopaikkain ja laiturien kunnossapito	„	5,714: 80
Vartijain palkkaus	„	7,557: 52
Kaupungin yleisten paikkain ja katuosain puhtaanapito	„	167,414: 73

Viertoteiden puhtaanapito.....	Smk	39,693: 81
Teiden puhtaanapito	”	20,704: 68
Katujen kastelu	”	34,210: 79
Vedenkulutus	”	28,603: 48
Venasatamain puhtaanapito	”	1) 5,110: 71
Jäiden puhtaanapito	”	635: 20
Mukavuuslaitosten ja käymäläin puhtaanapito....	”	28,143: 76
Samain korjaus	”	3,683: 85
Uudet mukavuuslaitokset ja käymälät.....	”	5,627: 48
3 uutta kaluvajaa	”	1,457: 71
Uudet hiekkavajat	”	1,143: 96
Hiekkavajain y. m. korjaus	”	1,510: 59
Yhteensä Smk		359,087: 12

Yleinen käymäläin puhtaanapito.

Rakennuskonttorin puhtaanapito-osasto on vuoden varrella toimittanut mukavuuslaitosten puhtaanapitoa 1,076 yksityistalossa eli 61 useammassa kuin edellisenä vuonna. Puhtaanapidossa on vuoden varrella otettu käyntöön uusimalliset avonaiset nelipyöräiset kuljetusrattaat, jotka ovatkin osottautuneet erittäin edullisiksi. Yleistä käymäläin puhtaanapitoa varten oli osotettu kaikkiaan 265,500 markkaa, ja kustannuksia on ollut Smk 265,873: 44, joten määräraha on ylitetty Smk:illa 373: 44. Puhtaanapidosta ja lannanmyynnistä oli vuoden varrella tuloja kaikkiaan Smk 302,351: 48. Yleisestä käymäläin puhtaanapidosta oli siis vuonna 1913 voittoa Smk 36,478: 04.

Työkustannukset jakautuivat seuraavain pääeräin kesken:

Miehistön ja ajomiesten palkkaukset	Smk	190,497: 97
Rautatierahdit	”	30,190: 90
Korjaukset	”	15,554: 51
Desinfiomisaineet y. m.	”	11,399: 73
Uudet työkalut	”	10,632: 82
Hevosten rehut.....	”	7,597: 51
Yhteensä Smk		265,873: 44

Helsingin kaupungin metsäin hoitoa varten asetetun metsänhoitajan kertomus vuodelta 1913 oli seuraavaa sisällystä:

Metsänviljelys.

Metsänviljelystä toimitettiin ensimmäisen kerran kansakouluoppilaiden avulla Floranpäivänä toukokuun 13 päivänä 1913 Grei-

1) Tähän summaan sisältyy satamakonttorin toimesta teetetyistä töistä maksetut 665 markkaa.

juksen ja Pakaan metsissä, jolloin kylvettiin 1 kg. männynsiemeniä sekä istutettiin 4,200 männyn ja kuusen ynnä 700 tammen ja saarnin tainta.

Apuharvennusta toimitettiin samoin kuin edellisenäkin vuonna Apuharvennus. Gumtähden, Kottbyn, Forsbyn ja Oulunkylän metsämailla, jolloin koivut poistettiin kasvavasta havumetsiköstä. Harventamalla saaduista puista hakattiin Oulunkylän lastenkodin käytettäväksi 41 metristä sylvä halkoja. Tuulenkaato- sekä kuivat ja vialliset puut on joko hakattu haloiksi Kallion paloasemalla, metsänvartija-asunnoissa y. m. käytettäväksi tai on ne hirsinä ja rakennusaineina kuljetettu kaupungin ainespihaan. Aukaistaessa uusia katulinjoja Pakaan metsässä sekä Kallion kirkon pohjoispuolisilta rakentamattomilta tonteilta on niinkään saatu erilaisia puuaineita.

Metsänperkausta toimitettiin samoilla mailla, jolloin leppä- ja katajapensaat poistettiin. Katajanhavuista käytettiin 12 kuormaa Runeberginpatsaan koristamiseksi. Metsänperkaus.

Metsäpaloja tai oikeastaan niiden alkuja syntyi 6 kertaa vuonna 1913 eri paikoissa Meilansin, Gumtähden ja Forsbyn mailla kaikkiaan 585 m²:n alalla. Suurin metsäpalo sattui elokuun 3 päivänä Meilansin alueella ja käsitti 400 m² kangasmaata, kuitenkin mainittavasti vahingoittamatta kasvavaa metsää. Tähän ja erääseen toiseen pienempään metsäpaloon oli palokunta saapunut. Metsäpalot.

Vahingontekoja on vuoden varrella saatettu syytteeseen 4 Vahingonteko. tapauksessa, jolloin syylliset on tuomittu kaikkiaan 160 markan sakkoon sekä korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Kaupungin metsäin vartioimiseen on samoin kuin edellisinäkin vuosina joulupyhäin edellisenä viikkona täytynyt käyttää ylimääräistä miehistöä, varsinkin Oulunkylän, Forsbyn ja Pakaan metsäalueilla. Ylimääräinen vartioiminen.

Katsaus metsänhoidosta y. m. olleisiin työkustannuksiin.

Menot.		
Metsäviljely	Smk	31: 08
Apuharvennus y. m.	„	1,501: 62
Metsänperkaus y. m.	„	676: 16
Metsäpalojen sammutus	„	52: 71
Ylimääräinen vartioiminen	„	342: 56
Sekalaiset kuljetuskulut	„	121: 22
Yhteensä	Smk	2,725: 35

Työ-
kustannukset.

Tulot.

Saatujen metsätuotteiden arvo.....	Smk	3,412: 51
Säästö vuodelta 1913 oli siis.....	Smk	687: 16
